

Laura Hämäläinen
Tanja Johansson

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2020

KIINTIÖPAKOLAISTEN KOKEMUKSIA ALKUVAIHEEN KOTOUTUMISESTA

”Ihmettelin mikä on Suomi”

TIIVISTELMÄ

Laura Hämäläinen ja Tanja Johansson
Kiintiöpakolaisten kokemuksia alkuvaiheen kotoutumisesta
”Ihmettelin mikä on Suomi”
61 sivua, 1 liite
Kevät 2020
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK) ja Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyö tehtiin osana Navigaattori-hanketta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata kiintiöpakolaisten alkuvaiheen kotoutumista. Selvitimme, millaista kulttuuriorientaatiokoulutusta kiintiöpakolaiset ovat saaneet ennen Suomeen tuloa ja miten kulttuuriorientaatio nivoutui osaksi alkuvaiheen kotoutumista. Toisena teemana selvitimme, miten kiintiöpakolaiset kuvaavat alkuvaiheen kotoutumisen kokemuksiaan. Kolmantena teemana tarkastelimme kiintiöpakolaisten sosiaalisia kontakteja.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa kiintiöpakolaisten saamasta kulttuuriorientaatiokoulutuksesta, kotoutumisen alkuvaiheen kokemuksista sekä sosiaalisista kontakteista heidän itsensä kertomana. Tätä tietoa voidaan käyttää kehittämään kiintiöpakolaisten vastaanottamista ja kotoutumista tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön ajankohtaisuutta puolsi se, että maahanmuuttopolitiikka on viime vuosina ollut jatkuvana puheenaiheena niin politiikassa kuin mediassakin. Lisäksi kiintiöpakolaisten määrää on lisätty viime vuosina, ja samaan aikaan on mietitty uusia keinoja parempaan kotouttamiseen.

Tutkimuksen lähestymistapa oli laadullinen. Aineisto kerättiin Navigaattori-hankkeen toimesta Keski-Uudenmaan kunnissa asuvilta kiintiöpakolaisilta, jotka olivat muuttaneet Suomeen noin 1–2 vuotta aiemmin. Aineisto saatiin opinnäytetyön tekijöiden käyttöön haastattelunauhoitteina, jotka litteroitiin. Aineiston analyysimenetelmänä oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Kulttuuriorientaatiokoulutus antoi Suomeen saapuville kiintiöpakolaisille tärkeitä ennakkotietoja ja loi mielikuvia tulevasta kotimaasta. Kiintiöpakolaiset toivoivat laajempaa kulttuuriorientaatiota uusille tulijoille. Kiintiöpakolaiset olivat pääosin tyytyväisiä saamiinsa palveluihin sekä asumiseen Suomessa. Kiintiöpakolaisten alkuvaiheen sosiaaliset suhteet perustuivat alussa viranomaiskontakteihin ja vapaaehtoisin suomalaisiin ystäväperheisiin sekä samaa kieltä puhuviin ystäviin ja sukulaisiin lähtömaassa, pakolaisleirillä tai Suomessa.

Asiasanat: kiintiöpakolainen, kotoutuminen, kulttuuriorientaatio, kulttuuriorientaatiokoulutus.

ABSTRACT

Laura Hämäläinen and Tanja Johansson
Quota refugees' experiences of the initial stage of their integration process
"I wondered, what is Finland "
61 pages, 1 appendix
Spring 2020
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services
Bachelor's Degree Programme in Social Services, Diaconal Work

This thesis was done as a part of the Navigaattori-project. The purpose of the thesis was to describe the early stages of the integration process of quota refugees. We found out what kind of cultural orientation course the quota refugees had received before entering Finland, and how that cultural orientation course became a part of the initial stage of their integration process. The second theme evolved around finding how the quota refugees described their initial experiences in the beginning of integration process. The third theme examined the quota refugees' social contacts.

The goal of the thesis was to create new knowledge of the experiences of the quota refugees regarding to the cultural orientation course, the integration process and the social contacts that they received during the first few years of their integration process. This information can be used in the future to support the arrival and the thorough integration process of the quota refugees.

The relevance of this thesis is because immigration has lately been a constant hot topic in politics as well as in media. The number of quota refugees received by Finland has been increasing in the last couple of years, and simultaneously better ways to integrate new immigrants are being sought after.

The thesis approach is quality-based. The content was collected by the Navigaattori-project in Keski-Uusimaa through interviewing quota refugees who had lived in Finland approximately 1-2 years.

The most important findings and conclusions of this thesis were the following: Cultural orientation course was an important source of information and influenced the preconceptions of the future homeland of the quota refugees arriving in Finland. The quota refugees recommended a wider cultural orientation course for the newcomers. The quota refugees were mostly satisfied residing in Finland and with the services they received. The initial social contacts of the quota refugees were with the officials and Finnish volunteer support families, as well as friends and relatives, who spoke the same native language and who were based either in their country of origin, refugee camps or elsewhere in Finland.

Keywords: quota refugees, integration experiences, cultural orientation, cultural orientation course

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KIINTIÖPAKOLAISENA SUOMEEN.....	6
2.1 Keitä kiintiöpakolaiset ovat?.....	6
2.2 Kiintiöpakolaisprosessi	7
2.3 Kulttuuriorientaatiokoulutusta ennen Suomeen tuloa.....	8
2.4 Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat kaksisuuntaisia prosesseja.....	10
2.5 Kotoutuminen kuntatasolla – KUUMA-kuntien kotouttamisprosessit....	12
3 KOTOUTUMISEN TEOREETTISIA VIITEKEHYKSIÄ	17
3.1 Agerin ja Strangin malli	17
3.2 Heckmannin teoria kotoutumisen osa-alueista.....	20
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	22
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
5.1 Yhteistyökumppani	23
5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston kerääminen	24
5.3 Aineiston analysointi.....	25
6 TULOKSET	27
6.1 Kulttuuriorientaatiokoulutuksessa annetaan ensitiedot Suomesta	27
6.2 Kotoutumisen alkuvaiheessa viranomaiskontaktit ovat tärkeitä.....	31
6.3 Koti määrittää kotoutumista.....	35
6.4 Toiveena vapaaehtoisia kotoutumisen tueksi.....	37
6.5 Sosiaaliset suhteet auttavat kotoutumaan.....	41
6.6 Uskonnolliset toimijat kotoutumisen edistäjinä	43
6.7 Rasistiset kokemukset heikentävät kotoutumisen kokemusta.....	44
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	47
7.1 Johtopäätökset	47
7.2 Opinnäytetyö prosessin kuvaus	49
7.3 Tutkimustulosten luotettavuus.....	50
7.4 Jatkotutkimushaasteita	52

7.5 Oma ammatillinen kasvu	53
7.6 Diakonian ja kotoutumisen kosketuspintoja.....	54
LÄHTEET	57
LIITE 1. Esimerkki analyysistä	61

1 JOHDANTO

Pakolaiset ovat alati kasvava joukko ihmisiä, jotka tarvitsevat sosiaalista tukea ja apua niin kotimaissaan, naapurimaissa joihin he ovat paenneet, tai siellä mihin heidät on uudelleen sijoitettu. Suomeen saapuu vuosittain satoja ulkomaalaisia, jotka pakenevat sotaa ja konflikteja. (Kotouttamisen osaamiskeskus. Koutouttaminen.fi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja.) Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tehokas ja vaikuttava tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia, sillä tulijoiden suojelun tarve ja muut oleskelun edellytykset selvitetään jo ennen heidän tuloaan Suomeen (Sisäministeriö. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia). Etenkin ensimmäisinä vuosina Suomeen saapumisen jälkeen he tarvitsevat paljon tukea sosiaalityön ammattilaisilta ja ympäröiviltä yhteisöiltä. (Kotouttamisen osaamiskeskus. Koutouttaminen.fi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja.)

Tämä opinnäytetyö on lähtenyt liikkeelle Navigaattori-hankkeen etsiessä litteroijaa hankkeen alkukartoitusvaiheessa tehtäville kiintiöpakolaisten haastatteluille. Navigaattori-hanke on Pakolaisavun, Kansainvälisen siirtolaisjärjestö IOM:n (International Organization for Migration) ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistyöhanke, jolla pyritään edistämään kiintiöpakolaisten alkuvaiheen kotoutumista. Toinen opinnäytetyön tekijöistä sai tehtäväkseen litteroida kaksitoista noin tunnin mittaista haastattelua. Haastattelujen litteroitu materiaali oli sen jälkeen käytettävissä opinnäytetyötämme varten.

Valitsimme tarkastelukohteeksemme kiintiöpakolaisten kulttuuriorientaatiokoulutuksen, kotoutumiskokemukset ja sosiaaliset kontaktit kotoutumisen alkuvaiheessa. Haastatteluissa kiintiöpakolaiset kuvasivat sitä, millaisia ennakkotietoja Suomesta heille on annettu kulttuuriorientaatiokoulutuksessa ja mitä heidän oman kokemuksensa mukaan uusille tulijoille tulisi tulevaisuudessa kertoa. Haastateltavat kuvailivat Suomeen

saapumistaan ja kotoutumisen alkuvaiheessa saamia palveluita ja antoivat niistä palautetta. Kiintiöpakolaisten haastatteluista teimme havaintoja siitä, miten merkityksellisiä ensimmäiset kontaktit suomalaisiin naapureihin, viranomaisiin tai muulla tavoin saatuihin tuttavuuksiin ovat.

Opinnäytetyömme alkuvaiheessa tutustuimme Alison Strangin ja Alastair Agerin (2004) kehittämään kotoutumisen viitekehykseen, ja se soveltui osittain analysoimamme aineiston peilaamiseen. Opinnäytetyöprosessimme loppuvaiheessa löysimme Friedrich Heckmannin (2005) kotoutumisen teorian. Heckmannin teoria vaikutti Agerin ja Strangin teoriaa selkeämmältä ja käytännönläheisemmältä.

Kiintiöpakolaisista ja heidän kotoutumisensa alkuvaiheen kokemuksista on tehty myös Suomessa melko paljon tutkimusta ja lukuisia opinnäytetöitä. Kotoutumisen tutkijat Lotta Kokkonen (2010), Pasi Saukkonen (2013) ja Kati Turtiainen (2010) tuovat esiin väitöskirjoissaan sekä tutkimusartikkeleissaan samankaltaisia asioita sosiaalisten suhteiden merkityksistä, joita mekin omasta aineistostamme löysimme. Sen sijaan kiintiöpakolaisten kulttuuriorientaatiokoulutusta ei juurikaan ole tutkittu eikä siitä ole julkaisuja saatavilla. Tästä syystä kulttuuriorientaatiokoulutuksesta saatu palaute on haluttu sisällyttää opinnäytetyömme yhdeksi näkökulmaksi.

Vaikka kiintiöpakolaisten kotoutumisesta on jo olemassa paljon tietoa, ovat tutkimusaineistossa esiin tulevat asiat merkityksellisiä Navigaattori-hankkeelle sekä niille kunnille, joiden alueella haastatellut kiintiöpakolaiset elävät. Kiintiöpakolaisten kotoutumisen vahvistamiseksi tehtävä työ on ensiarvoisen tärkeää kaikilla sektoreilla koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta sekä tietenkin kiintiöpakolaisten itsensä kannalta. Opinnäytetyössämme tahdomme nostaa esiin erityisesti kiintiöpakolaisten oman äänen ja kokemukset.

2 KIINTIÖPAKOLAISENA SUOMEEN

2.1 Keitä kiintiöpakolaiset ovat?

Pakolaisuus on maailmanlaajuinen ongelma. Maailmassa on 70,8 miljoonaa kotiseudultaan pakenemaan joutunutta ihmistä. Heistä 25,9 miljoonaa on pakolaisia. 41,3 miljoonaa ihmistä on joutunut siirtymään muualle kotimaan rajojen sisäpuolella ja 3,5 miljoonaa on lähtenyt turvapaikanhakijoiksi ulkomaille. Yli puolet maailman pakolaisista on lähtöisin Afganistanista, Syyriasta, Etelä-Sudanista, Myanmarista ja Somaliasta. (Pakolaisapu. Pakolaisuus maailmalla.)

Pakolaisia, jotka ovat lähteneet kotimaastaan tai pysyvästä asuinmaastaan toiseen maahan, voidaan ottaa uudelleensijoitettaviksi. Uudelleensijoittamisella tarkoitetaan pakolaisten valintaa ja siirtoa ensimmäisestä turvapaikkamaasta johonkin toiseen valtioon, joka on valmis myöntämään pakolaisille oleskeluluvan. Suomessa heitä kutsutaan kiintiöpakolaisiksi. (Sisäministeriö. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia.)

Maailmanlaajuiset uudelleensijoittamisen tarpeet ovat kasvaneet viime vuosina, ja UNHCR arvioi 1,44 miljoonan pakolaisen olevan uudelleensijoittamisen tarpeessa vuonna 2020. Suomen ja Euroopan unionin tavoitteena on lisätä uudelleensijoittamista unionin alueelle ja vakiinnuttaa toiminta myös niihin jäsenvaltioihin, joissa sitä ei ole perinteisesti harjoitettu. (Sisäministeriö. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia.)

Suomen ulkomaalaislain (301/2004) 106 § mukaan pakolaisaseman voi saada turvapaikan Suomessa saanut ulkomaalainen; pakolaiskiintiössä Suomeen otettu pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen tai perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen pakolaiseksi katsottava perheenjäsen.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään kiintiöpakolaisiin, jotka ovat pakolaiskiintiössä Suomeen otettuja ja pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saaneita ulkomaalaisia.

2.2 Kiintiöpakolaisprosessi

Kiintiöpakolainen on YK:n pakolaisjärjestön (United Nations High Commissioner for Refugees) pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa Suomeen pakolaiskiintiön puitteissa. UNHCR määrittää ketkä tarvitsevat eniten apua ja esittää pientä osaa näistä henkilöistä uudelleensijoitettaviksi kiintiöpakolaisia vastaanottaviin maihin. (Sisäministeriö. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia.)

Suomessa eduskunta päättää vuosittaisen pakolaiskiintiön koon talousarvion yhteydessä. Sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ulkoministeriö tekevät valtioneuvostolle esityksen siitä, mitä kansalaisuuksia kiintiössä valitaan ja miltä alueilta kiintiöpakolaiset otetaan. Kiintiöön määritellään myös painotukset kuten haavoittuvien ryhmien ensisijaisuus. Suomen vuosittainen pakolaiskiintiö on ollut 750 henkilöä vuodesta 2001 alkaen. Vuosina 2014 ja 2015 pakolaiskiintiötä nostettiin Syyrian vaikean tilanteen vuoksi ja kiintiöpakolaisia otettiin 1 050. (Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kiintiöpakolaiset eli uudelleensijoittamisprosessin kautta saapuvat.) Nykyinen hallitus nostaa kiintiöpakolaisten määrän vähintään 850 henkilöön vuodessa, alkaen vuonna 2020 (Valtioneuvosto 2019, 82).

Käytännössä kiintiöpakolaiseksi Suomeen valikoituu siten, että YK:n pakolaisjärjestö UNCHR ehdottaa Suomelle kiintiöpakolaisiksi henkilöitä, jotka ovat aiemmin jättäneet hakemuksen päästä kiintiöpakolaisiksi ja heidät on todettu sen myötä olevan uudelleensijoittamisen tarpeessa. Tämän jälkeen Suomen maahanmuuttoviraston työntekijät joko itse haastattelevat pakolaisia tai tekevät päätöksensä pelkästään UNHCR:n asiakirjojen perusteella ja antavat henkilölle pakolaisaseman ja oleskeluluvan Suomeen. Maahanmuuttovirasto esittää eri kunnille kiintiöpakolaisia ja olemassa olevien tietojen perusteella käydään

neuvotteluja ELY-keskuksen, maahanmuuttoviraston sekä kunnan kanssa tulevista pakolaisista. Kiintiöpakolaiset muuttavat suoraan siihen kuntaan, johon heille osoitetaan kuntapaikka. Kunta järjestää kiintiöpakolaisille asunnon ja auttaa kotoutumisessa. IOM eli International Organization for Migration tekee matkajärjestelyt. Matka Suomeen on kiintiöpakolaisille ilmainen. Tulijaa vastassa ovat yleensä Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoiset, kunnan kotoutumispalveluiden työntekijät ja tulkki. Kunta on oman toimintamallinsa mukaisesti järjestänyt asunnon tulijoille ja antaa aloituspaketin, joka kattaa joko valmiiksi hankittuja kalusteita sekä ruokailuvälineitä tai tietyn summan rahaa, jolla kiintiöpakolainen voi itse käydä hankkimassa tarvikkeita. (Ruhanen 2013, 11–12.)

Kiintiöpakolaisille on jo ennen Suomeen tuloa myönnetty oleskelulupa. Kiintiöpakolaisten arki Suomessa alkaa hyvin intensiivisesti käytännön elämään liittyvien asioiden järjestelyillä. Aluksi he ilmoittautuvat Kelalle ja hakevat asumiseen ja toimeentuloon liittyviä etuuksia. Tämän jälkeen he hakeutuvat asiakkaisiksi työelämä- eli TE-palveluihin, jossa selvitetään kiintiöpakolaisten aikaisempi koulutus- ja työelämätausta. Lapset aloittavat mahdollisimman pian koulun valmistavassa opetuksessa ja siirtyvät suomen kielen taitojen karttuessa perusopetuksen piiriin. Kiintiöpakolaisille tehdään alussa terveystarkastus. Heillä on samat oikeudet terveystarkastuksiin kuin kantasuomalaisillakin. Kunnan kotoutumispalveluiden työntekijät auttavat kiintiöpakolaisia alkuun kaikissa käytännön asioissa ja asioivat heidän kanssaan virastoissa. (Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kotoutumisen alkuun. Alkuvaiheet kunnassa)

2.3 Kulttuuriorientaatiokoulutusta ennen Suomeen tuloa

Maahanmuuttovirasto pyrkii järjestämään Suomeen valituille kiintiöpakolaisille kulttuuriorientaatiokoulutusta jo ennen heidän tuloaan Suomeen. Vaihtoehtoina kulttuuriorientaatiolle ovat joko lähiopetus ulkomailla, yleensä suomalaisen delegaation toimesta, tai opiskelu etukäteen toimitetun itseopiskelumateriaalin avulla. Koulutuksen tavoitteena on antaa käytännönläheistä tietoa uudesta

kotimaasta. Tarkoituksena on antaa Suomeen tuleville kiintiöpakolaisille mahdollisimman realistinen kuva Suomeen muuttamisesta, elämänmuutoksesta ja tulevasta elämästä Suomessa. Maahanmuuttoviraston movingtofinland.fi-sivusto sisältää perustietoa Suomesta ja se on luettavissa kahdeksalla eri kielellä. Sivuston sisältö mukaillee kulttuuriorientaatiokurssin sisältöä. Sivustolla on tietoa sosiaali- ja terveystalvivaatteiden päälle pukemista. Tervehdyssanoja opetellaan lausumaan suomeksi. Iloinen ilmapiiri ja ajatus mahdollisuudesta uuden elämän aloittamiseen turvallisemmissa olosuhteissa luovat uskoa parempaan tulevaisuuteen. Kulttuuriorientaatiokouluttajien rooli on tärkeä, sillä heidän kauttaan kiintiöpakolaiset saavat ensikosketuksen suomalaisiin ja sosiaalisiin suhteisiin heidän kanssaan. (Päällysaho 2020.)

Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kiintiöpakolaiset. Kulttuuriorientaatiota pakolaisille)

Kulttuuriorientaatiokoulutuksen tavoite ei kuitenkaan ole ainoastaan tiedon jakaminen. Kulttuuriorientaatiokouluttaja ja opinnäytetyömme haastattelujen tekijä Navigaattori-hankkeesta kuvaa artikkelissa ”Kiintiöpakolaisten kulttuuriorientaatio on ensiaskel uuteen” sitä, kuinka tiedon jakamisen lisäksi toivon tuominen on tärkeä näkökulma kulttuuriorientaatiokoulutuksessa. Koulutuksissa tehdään pieniä toiminnallisia harjoituksia, esimerkiksi harjoitellaan talvivaatteiden päälle pukemista. Tervehdyssanoja opetellaan lausumaan suomeksi. Iloinen ilmapiiri ja ajatus mahdollisuudesta uuden elämän aloittamiseen turvallisemmissa olosuhteissa luovat uskoa parempaan tulevaisuuteen. Kulttuuriorientaatiokouluttajien rooli on tärkeä, sillä heidän kauttaan kiintiöpakolaiset saavat ensikosketuksen suomalaisiin ja sosiaalisiin suhteisiin heidän kanssaan. (Päällysaho 2020.)

Ennen Suomeen tuloa annettavan kulttuuriorientaatiokoulutuksen ja Suomeen tulon jälkeen annettavan yhteiskuntaorientaatiokoulutuksen välillä on kaivattu jatkuvuutta. Tähän tarpeeseen IOM, Pakolaisapu ja Diakonia-ammattikorkeakoulu ovat kehittäneet Navigaattori-hankkeen, joka yhteistyössä kuntien maahanmuuttajapalveluiden kanssa pyrkii tuottamaan malleja ja materiaalia, joita voitaisiin hyödyntää kotoutumisen edistämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi myös Keski-Uudenmaan kuntien ulkopuolella muuallakin Suomessa. Navigaattori-hankkeessa on kehitetty omakielinen

yhteiskuntaorientaatiokurssi sekä oppikirja kiintiöpakolaisille ja vastaavassa tilanteessa oleville henkilöille. Yhteiskuntaorientaatiokouluttajia on hankkeessa koulutettu jo toistakymmentä. Opetusta voi saada muun muassa tigrinjan, arabian, englannin, darin, farsin, ranskan ja amharan kielillä. Yhteiskuntaorientaatiokurssi kestää 70 tuntia. Se opettaa kansalaistaitoja ja tukee näin ollen kotoutumista Suomeen. Lisätietoja yhteiskuntaorientaatiokursseista löytyy sivustolta yhteiskuntaorientatio.fi. (International Organization for Migration. Tietoa suomeksi. Työmme Suomessa. Kotoutumisen tukeminen. Navigaattori-kohti monimuotoisempia kuntia.)

2.4 Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat kaksisuuntaisia prosesseja

Valtion kotouttamisohjelma ja kuntien kotouttamisohjelmat on laadittu takaamaan kiintiöpakolaisille pääsyn suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan mahdollisimman nopeasti sen eri sektoreilla. Laki kotoutumisen edistämisestä sekä laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ohjaavat kiintiöpakolaisten alkuvaiheen elämää Suomessa. Näiden lakien tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Laissa korostuu kotouttamistyön kahdensuuntaisuus eli maahanmuuttajien ja uuden yhteiskunnan keskinäinen vuorovaikutus. (L 1386/2010; L 493/1999.)

Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että Suomen väestön lisääntyvä monimuotoisuus ja monikulttuurisuus aiheuttaa jatkuvan, kaksisuuntaisen prosessin, jossa yhteiskunta muuttuu (Työ- ja elinkeinoministeriö. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Maahanmuuttajien kotouttaminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä). Maahanmuuttajat opettelevat uuden yhteiskunnan ja työelämän taitoja, ja suomalaiset opettelevat ja sopeutuvat entistä moninaisempaan työ- ja kulttuurielämään. Tämä vaatii sitoutumista molemmilta osapuolilta. Kaksisuuntaisen kotoutumisen prosessissa tapahtuu uuden oppimista ja se avaa myös mahdollisuuden uudelle

kommunikaatiolle. Väärinymmärryksiä ja ristiriitojakin syntyy. Ihmisten lähestyminen yksilöinä tulee entistä tärkeämmäksi, sillä ulkonäkö tai nimi ei kerro suoraan esimerkiksi ihmisen kielitaitoa tai koulutustasoa. (Kansalaisopistojen liitto. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali 2018.) Kotoutuminen uusiin olosuhteisiin ei koske ainoastaan maahanmuuttajia vaan myös kantaväestön on totuttava elämään etnisesti moninaisemmassa yhteiskunnassa (Rasilainen 2016, 21).

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan siten, että samalla oma kieli ja kulttuuri säilytetään. Lisäksi kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttamisella taas tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. Lisäksi kotouttaminen määritellään kotoutumisen monialaiseksi edistämiseksi ja tukemiseksi viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. (L 493/1999; L 1386/2010.)

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että kaikki maahanmuuttajat saavat perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä ja kotoutumista edistävästä palveluista. Laissa tärkeänä nostetaan esiin maahanmuuton alkuvaiheen tiedottaminen sekä maahanmuuttajan neuvonta ja ohjaus. Maahanmuuttajille suunnatuista kotouttamistoimenpiteistä ja -palveluista muodostuu suunniteltu kokonaisuus eli kotouttamissuunnitelma, johon on oikeus kaikilla työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneilla ulkomaalaisilla, joilla on oikeus kotouttamispalveluihin. Kotouttamispalvelujen tarjonnan lähtökohtana on maahanmuuttajan yksilöllinen palvelutarve ja perheen tilanne. Alkukartoituksessa selvitetään henkilön kielitaitoa, koulutus- ja työhistoriaa sekä elämäntilannetta. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan enintään kolme vuotta ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. Kotoutumista tuetaan taloudellisesti. Kotoutumistuki muodostetaan työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta. (L 493/1999.)

2.5 Kotoutuminen kuntatasolla – KUUMA-kuntien kotouttamisprosessit

Kuntien tehtävänä on laatia kotouttamisohjelma yhteistyössä työvoimaviranomaisen ja muiden viranomaisten sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Ohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien kotouttamisessa. (L493/1999.)

Tätä opinnäytetyötä varten haastatellut kiintiöpakolaiset asuivat haastattelujen aikaan Järvenpäässä, Keravalla, Hyvinkäällä ja Vihdissä. Seuraavaksi perehdymme edellä mainittujen Keski-Uudenmaan eli niin sanottujen KUUMA-kuntien kotouttamisohjelmiin. Ne sisältävät valtion yleistä kotouttamisohjelmaa yksilöidympiä suunnitelmia, tavoitteita ja keinoja siitä, kuinka uudet kuntaan muuttaneet kiintiöpakolaiset voisivat tuntea kunnan kodikseen ja päästä mukaan eri toimintoihin aktiivisina kuntalaisina.

Keravan kaupungin kotouttamisohjelmassa vuosille 2018–2021 keskeisiä tavoitteita kotoutumisessa ovat maahanmuuttajien yhdenvertainen asema kaikissa kunnan palveluissa, osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistaminen, segregatiokehityksen välttäminen ja monikulttuurisuusosaamisen lisääminen. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Keravan väestöstä noin 10 prosenttia on vieraskielisiä ja määrä on nousujohteinen. Suurimmat vieraskieliset ryhmät ovat eestin-, venäjän- turkin- ja arabiankieliset. Kaupungin henkilöstössä työskentelee ihmisiä eri kieli- ja kulttuuritaustoista. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajataustaisten lasten osuus on kasvanut nopeasti, kuitenkin maahanmuuttajataustaiset lapset ovat selkeästi keskittyneet tiettyihin päiväkoteihin. Kotouttamisen kannalta lasten päivähoidossa olo on

tärkeää. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Keravalla kotouttamistyöryhmä valvoo ja seuraa kotouttamistoimien toteutumista ja vaikuttavuutta sekä kehittää toimintaa muuttuvat tarpeet huomioiden. Kulttuurien moninaisuus ja maahanmuuttajien erilaiset lähtökohdat on otettu huomioon kotouttamisohjelmassa. Ikääntyneet maahanmuuttajat otetaan erityisesti huomioon. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Keravalla toimii myös monikulttuurikeskus Topaasi, jossa annetaan ohjausta ja neuvontaa kaikille kaupungissa asuville ulkomaalaistaustaisille henkilöille. Topaasissa on myös paljon kuntouttavaa toimintaa. Kaupungin kotouttamispalveluiden vastuulla on huolehtia siitä, etteivät kaupungin ja Topaasin toiminnot ole päällekkäisiä. Kaupungilla on päävastuu kotouttamisesta, mutta yhteistyö yhdistysten, järjestöjen ja seurakuntien kanssa on hyvin tärkeää. Yhteistyötahoista on erityisesti hyötyä alkuvaiheessa välttämättömien tarvikkeiden hankkimisessa ja ystäväperheiden ja tukihenkilöiden löytymisessä. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Keskeiset kotouttamistavoitteet eli maahanmuuttajien nopea pääsy opiskelemaan, töihin ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi, peruspalvelujen käyttäjiksi siirtyminen alkuvaiheen erityispalvelujen jälkeen, osallistaminen ja hyvä vuorovaikutus kantaväestön kanssa, on kaikki kuvattu kotouttamisohjelmassa, johon sisältyy käytännön toimenpiteitä, aikataulu- ja arviointikeinoja, sekä kunkin toimenpiteen vastuutahot. (Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021.)

Vihdin kunnan kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 on laadittu monialaisessa yhteistyössä eri hallintokuntien, TE-palveluiden, Länsi-Uudenmaan ammattiopisto Luksian, seurakunnan, perusturvakuntayhtymä Karviaisen ja Hiiden opiston kanssa. Vihdissä on lähdetty kehittämään kotouttamistyötä perustamalla poikkihallinnollinen kotouttamistyöryhmä, johon kuuluu kunnan eri toimialojen edustajien lisäksi valtion viranomaisia sekä kolmannen sektorin

edustajia. Eri toimijoiden verkoston kokoamisen ja palveluiden kartoittamisen lisäksi kunnan aikuissosiaalityön resurssit ja toimenkuvat on uudelleenmääritelty. Kunnassa toimii myös maahanmuuttokoordinaattori. (Vihdin kunta. Vihdin kunnan kotouttamisohjelma.)

Vihdissä on huomioitu erityisesti maahanmuuttajakotiäitien suurentunut syrjäytymisriski. Kunnassa pyritään tarjoamaan heille muutaman kerran viikossa vertaisryhmiä tai esimerkiksi yhteiskuntaorientaatiota. Maahanmuuttajille on perustettu omat nettisivut ja tarvittavia lomakkeita on muokattu maahanmuuttajille ymmärrettävämmiksi ja sopivammiksi. (Vihdin kunta. Vihdin kunnan kotouttamisohjelma.)

Vihdissä painotetaan erityisesti varhaiskasvatuksen tärkeyttä kotoutumisessa. Varhaiskasvatusohjelmassa maahanmuuttajataustaisten lapsen suomen kielen oppimista tukevat toimenpiteet tulee kirjata lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Maahanmuuttajaperheiden tapoja ja kulttuuria huomioidaan päivähoidossa. Varhaiskasvatuspalveluja tarjotaan joustavasti kunkin perheen yksilölliset tarpeet huomioiden. Monikulttuurisen päivähoidon tavoitteena on, että lapset oppivat kansalaistaitoja, tutustuvat omaan kulttuuriinsa sekä myös vieraisiin kulttuureihin. Eriarvoisuus ja syrjintä vähenevät näin toimittaessa. (Vihdin kunta. Vihdin kunnan kotouttamisohjelma.)

Hyvinkäällä, kuten muissakin pääkaupunkiseudun lähikunnissa maahanmuuttajien määrä kasvaa niin humanitäärisen maahanmuuton kuin työn tai opiskelun vuoksi kuntaan muuttavien osalta. Hyvinkään kaupungin nykyinen kotouttamisohjelma on laadittu vuosille 2017-2020. Ohjelmaa on laadittu viiden eri teeman mukaan jaetuissa työryhmissä. Teemoja ovat lapset ja nuoret, aikuisten koulutus ja työllisyys, alkuvaiheen palvelut, asuminen sekä etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen. Suunnittelutyössä on ollut mukana kaupungin eri toimialoja, TE-palvelut, kolmannen sektorin toimijoita, Kela, poliisi, seurakunta sekä maahanmuuttajia. Hyvinkäällä seurakunta toimii yhdessä kaupungin ja eri järjestöjen kanssa kotouttamisen hyväksi, tavoitteenaan monikulttuurinen, vastaanottava ja avoin seurakunta, johon myös

maahan muuttaneet voivat kotoutua. (Hyvinkään kaupunki. Hyvinkään kaupungin kotouttamisohjelma 2017–2020.)

Hyvinkäällä toimii kaupungin kotouttamispalveluiden lisäksi monikulttuurikeskus Mosaiikki, joka järjestää sekä lain velvoittamaa alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa kuntaan muuttaville maahanmuuttajille, että tiedottaa kuntalaisia kotouttamiseen ja monikulttuurisuuteen liittyvistä asioista. Mosaiikissa järjestetään myös muuta monikulttuurista vapaa-ajan toimintaa. (Hyvinkään kaupunki. Hyvinkään kaupungin kotouttamisohjelma 2017–2020.)

Hyvinkää on aktiivinen osallistuja Kuuma-kuntien Kotoverkko- työryhmässä sekä Kuuma-asuntoryhmässä, jotka käsittelevät humanitääriin maahanmuuttoon liittyviä asioita, kuten asumista ja muita kotoutumiseen olennaisesti vaikuttavia käytänteitä ja malleja. Hyvinkäällä pyritään edistämään hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välistä vuoropuhelua lisäämällä kaupungin työntekijöiden ja muidenkin organisaatioiden työntekijöiden monikulttuurista osaamista sekä tukemalla kahdensuuntaista kotoutumista vuorovaikutteisena monialaisena verkostoyhteistyönä. Hyvinkäällä toimii myös maahanmuuttokoordinaattori. (Hyvinkään kaupunki. Hyvinkään kaupungin kotouttamisohjelma 2017–2020.)

Perusopetuksessa maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret huomioidaan kouluttamalla opettajia kohtaamaan ja ohjaamaan heitä, sekä lisäämällä kielitietoinen koulu- ajattelua kaikkiin kaupungin peruskouluihin. (Hyvinkään kaupunki. Hyvinkään kaupungin kotouttamisohjelma 2017–2020.)

Nurmijärven kunnan kotouttamisohjelman kolme päätavoitetta ovat hyvä kotoutuminen arkielämään hyvinvointia tukevien palveluiden kautta, kotoutumisprosessin edistyminen Nurmijärvellä sekä yhteisöt kotoutumisen tukena. Nurmijärven kunnassa on tehty yhdenvertaisuussuunnitelma, joka perustuu yhdenvertaisuuslakiin. Kunta pyrkii etnisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen ja rasismien kieltämiseen muun muassa aktiivisella viestinnällä sekä pyrkimällä olemaan työnantajana kansainvälinen ja uudistuva. Viestinnällä pyritään avoimuuteen, kulttuurien vuoropuheluun ja maahanmuuttoon liittyvän

oikean tiedon välittämiseen kuntalaisille. Vääriä huhuja pyritään korjaamaan. (Saara Marjasvaara, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020.)

Nurmijärven kotouttamisohjelmassa on huomioitu kunnan erityishaasteet kiintiöpakolaisten näkökulmasta; palvelut eivät ole helposti saavutettavissa julkisilla kulkuneuvoilla, osa virastoista sijaitsee kunnan ulkopuolella ja maahanmuutto on kunnassa vielä suhteellisen uusi ilmiö. Nurmijärvi kuuluu KUUMA-kuntiin, jotka ovat aikeissa perustaa KUUMA-komission Kilpailukyky- ja elinvoimaryhmän maahanmuuttajajaoston. Jaosto tekee yhdessä esityksiä eteenpäin ja valvoo maahanmuuttajien etua. Yhteistyötä tehdään muun muassa työllisyysjaoston kanssa. (Saara Marjasvaara, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020.)

Nurmijärvellä kirjasto on osaltaan tukemassa kotoutumista. Sinne järjestetään tutustumiskäyntejä ja kirjaston käyttämisestä pyritään tekemään mahdollisimman helppoa myös maahanmuuttajille. Järjestöt ja yhdistykset sekä evankelisluterilaisen seurakunnan diakoniatyö ovat mukana tukemassa kotoutumista. (Saara Marjasvaara, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020.)

3 KOTOAUTUMISEN TEOREETTISIA VIITEKEHYKSIÄ

3.1 Agerin ja Strangin malli

Kotoutumisen teorioita ja kategorioita ovat tutkineet muun muassa Alastair Ager ja Alison Strang (2004) sekä Friedrich Heckmann (2005). Tämän opinnäytetyön tulosluvussa keskitymme nostamaan esiin sitä, miten kiintiöpakolaiset kuvailevat sosiaalisia kontaktejaan ensimmäisinä vuosinaan Suomessa. Onnistuneen kotoutumisen ytimessä ovat toimivat sosiaaliset suhteet kiintiöpakolaisten arjessa. Sosiaalisten suhteiden voidaan nähdä kulkevan olennaisena ”punaisena lankana” kaikkien muiden teemojen sisällä.

Agerin ja Strangin kotoutumisen mallin mukaan onnistuneen kotoutumisen avaintekijät jakautuvat neljään yleistemaan. Teemoja ovat 1) työllisyys, asuminen, koulutus ja terveys, 2) sosiaaliset suhteet oman yhteisön sisällä ja sosiaaliset suhteet kantaväestöön, 3) kotoutumisen mahdollistajat: kielen ja kulttuurin tuntemus, turvallisuus ja jatkuvuus, 4) oleskelustatus ja sen mukanaan tuomat oikeudet ja velvollisuudet. Nämä avaintekijät muodostavat kehyksen, jonka sisällä voidaan tarkastella ja määritellä normatiivisia käsitteitä kotoutumiseen liittyen. (Ager & Strang 2008, 170.)

Työllistyminen on yksi keskeisimpiä osa-alueita kotoutumisen prosessissa. Työllistyminen tarjoaa kokonaisvaltaisen oppimisen mahdollisuuden, johon sisältyy muun muassa kehittyvä käytännön kielitaito, yhteiskuntatietouden lisääntyminen, sosiaalisten suhteiden luominen myös kantaväestöön, itseluottamuksen ja omanarvontunnon koheneminen, tulevaisuuden suunnittelu sekä enenevä taloudellinen riippumattomuus ja samalla riippumattomuus yhteiskunnan tukimuodoista. (Ager & Strang 2004, 14.)

Asumisen vaikutus kotoutumiseen liittyy jonkin verran fyysisten asuinolosuhteiden lisäksi myös myöhemmin tässä työssä kuvailtuihin sosiaalisiin siltoihin ja siteisiin. Agerin ja Strangin kenttätutkimuksessa (2008) kävi ilmi, että asuinympäristö saattoi vahvastikin vaikuttaa kuulumisen tunteen syntymiseen;

jostakin asuinpaikasta tuli ajan myötä koti. Vaikutus saattoi olla myös negatiivinen; jos kiintiöpakolaiset asutettiin sosiaalisesti huono-osaisten alueelle, se saattoi vaikuttaa negatiivisesti siihen kuvaan, mikä uusille tulijoille muodostui kantaväestöstä ylipäättään. (Ager & Strang 2008, 170-171.)

Koulutus on ehkä kaikkein tärkein väylä yhteiskunnan yhdenvertaiseen jäsenyyteen. Etenkin lapsilla ja nuorilla koulunkäynti siivittää kielitaidon karttumista, sosiaalisia suhteita sekä toimii ikään kuin jatkuvana yhteiskuntaorientaatiokurssina. Toisaalta puutteellinen kielitaito ja ennakkoluulot maahanmuuttajia kohtaan voivat vaikuttaa negatiivisesti koulupolkuun. Kielitaitoa kohentavat erityisryhmät voivat osaltaan heikentää maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisten verkostojen syntymistä kantaväestön lasten kanssa. Koulutetuilla aikuisilla maahanmuuttajilla voi olla usein haasteena todentaa ammattipätevyytensä. Kielitaito nousee myös monelle esteeksi päästä joustavasti ammattikoulutukseen ja sitä kautta työelämään. (Ager & Strang 2008, 172.)

Terveys, niin fyysinen kuin psyykinenkin, ja siihen liittyvä kokonaisvaltainen hyvinvointi, on ensiarvoisen tärkeä kotoutumiseen vaikuttava tekijä. Maahanmuuttajien kohdalla puutteellinen kielitaito ja palvelujen heikko tunteminen voivat joskus johtaa palvelujen väärinkäyttöön, kuten vaikkapa akuuttiin päivystyshoitoon turvautumiseen perusterveydenhuoltoon kuuluvissa tilanteissa. Nämä haasteet ovat johtaneet esimerkiksi Glasgowissa terveydenhuollon prosessien selkeyttämiseen, josta ovat osaltaan hyötäneet myös kantaväestön ihmiset. (Ager & Strang 2008, 172–173.)

Sosiaalisilla siteillä tarkoitetaan Agerin ja Strangin mukaan omaan etniseen, kulttuuriseen tai uskonnolliseen yhteisöön kuuluvien ihmisten välisiä suhteita. Näissä ihmissuhteissa mahdollistuu oman uskonnon ja kulttuurin harjoittaminen, esimerkiksi lähtömaasta tuttujen juhlien viettäminen yhdessä. Yhteydet omiin juuriin ja kulttuuriseen identiteettiin edistävät myös integraatiota uuteen kotimaahan. Perheen ja suvun tuki on tärkeää elämän tärkeiden ratkaisujen, kuten esimerkiksi avioliiton solmimisen kaltaisissa tilanteissa. (Ager & Strang 2004, 19.)

Sosiaaliset sillat kuvaavat suhteita uuden kotimaan kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä. Agerin ja Strangin kenttätutkimuksessa (2008) ystävällisyys päivittäisissä kohtaamisissa maahanmuuttajien ja paikallisen yhteisön välillä nousi ratkaisevaksi tekijäksi kuulumisen ja ”kotona olon” tunteen kehittämisessä. Tunnistaminen ja tervehtiminen lisäsivät turvallisuuden ja itsensä tervetulleeksi tuntemisen kokemuksia naapurustossa. Kotoutumisen määrittelyssä käytettiin eräänä mittarina myös sitä, kuinka alueen eri ihmisryhmät osallistuivat eri aktiviteetteihin ja oliko se tehty heille mahdolliseksi, ilman että he joutuivat kokemaan syrjintää ja ennakkoluuloja. Sosiaaliset sillat ovat keskeisiä kotoutumisessa myös pidemmällä tähtäimellä, sillä tuttava- ja ystävyysuhteiden kautta esimerkiksi työllistymisen mahdollisuudet paranivat huomattavasti. (Ager & Strang 2008, 180.)

Sosiaaliset linkit tarkoittavat maahanmuuttajien yhteyksiä julkisiin palveluihin ja viranomaisiin sekä muihin toimijoihin. Maahanmuuttajien puutteellinen kielitaito ja yhteiskuntatietous etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa asettavat erityishaasteita niin viranomaistoiminnalle kuin koko yhteisölle. Alueilla, joilla on jo vakiintuneita maahanmuuttajayhteisöjä, koettiin helpommaksi asioida viranomaisten kanssa, sillä nämä olivat kertyneen työkokemuksensa vuoksi kykenevämpiä vastaamaan maahanmuuttajien erityistarpeisiin. Silti tutkimus on osoittanut, että julkisissa palveluissa on olemassa rakenteellisia esteitä, jotka vaikeuttavat sopivien palvelujen saavutettavuutta. Niitä pohditaan lisää seuraavassa osiossa. (Ager & Strang 2008, 182.)

Paikallisen kielen oppiminen nousee yhdeksi ydinkompetenssiksi kotoutumisen prosessissa. Jos kielen oppimista ei tapahdu, se lisää riskejä yhteiskunnasta syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen tulevaisuudessa. Kaksisuuntaisen kotoutumisen käsitteen mukaan kiintiöpakolaisten kielitaidon puute on myös vastaanottavan yhteisön haaste, johon on vastattava. (Ager & Strang 2008, 182.)

Yhteiskuntatietouden ja kulttuuristen kontekstien ymmärtämisen merkitys etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa on huomattu, ja epäilyistä huolimatta on näytetty toteen, että pitkän aikavälin tarkastelujatkolla omankielisestä yhteiskuntatiedosta

on hyötyä koko kotoutumisen kannalta, eikä se vähennä paikallisen kielen oppimista. Paikallisen yhteiskunnan pelisääntöjen ja kulttuurin parempi tuntemus avaavat maahanmuuttajille nopeammin mahdollisuuksia ”antaa takaisin”, eli olla hyödyksi uudelle yhteisölleen. Yleisimpiä paikalliskulttuurin rikastuttajia ovat monet etniset ravintolat ja kulttuurifestivaalit, mistä monet paikalliset ihmiset myös nauttivat. (Ager & Strang 2008,183.)

Turvallisuuden kokemus nousi esiin niin kantaväestön kuin maahanmuuttajienkin kautta keskeisenä elementtinä kotoutumisen onnistumisessa. Kyseessä ei ollut vain fyysinen turvallisuus vaan myös psyykinen. Uhkailut, herjaukset ja häirintä koettiin vakavina hyvinvoinnin esteinä. Asukkaiden tiheä vaihtuvuus ja maahanmuuttajien vaikuttamismahdollisuuksien vähäisyys esimerkiksi asuinpaikkansa valinnassa näyttäytyivät huonoina asioina yhteisöllisyyden ja vakauden kannalta. (Ager & Strang 2008, 184.)

Oleskelustatus on yhteiskunnan vastuulla oleva kotoutumisen osa-alue. Niin maahanmuuttajien kuin kantaväestönkin on tärkeää olla tietoisia lakiin perustuvista oikeuksista sekä velvollisuuksista mitä oleskelustatus määrittää. Viime kädessä yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet vaikuttavat siihen, kuinka näemme eri ihmisryhmät. Keskinäinen luottamus ja kunnioitus ovat rauhanomaisen rinnakkaiselon ja kotoutumisen toteutumisen edellytyksiä. (Ager & Strang 2008, 176.)

3.2 Heckmannin teoria kotoutumisen osa-alueista

Agerin ja Strangin lisäksi muun muassa Friedrich Heckmann on tutkinut kotoutumista ja kehittänyt siihen oman viitekehyksensä. Heckmann jakaa omassa mallissaan kotoutumisen neljään kategoriaan, joita ovat rakenteellinen kotoutuminen, kulttuurinen kotoutuminen, vuorovaikutuksellinen kotoutuminen sekä identifioiva kotoutuminen. Rakenteellinen kotoutuminen käsittää yhteiskunnan järjestelmiin kotoutumista, kuten koulutus, työnteko, taloudelliset järjestelmät ja tukisysteemit. Kulttuurisella kotoutumisella Heckmann tarkoittaa uuden kotimaan kielen, tapojen ja kulttuurin oppimista. Kun kotoutuminen edistyy

eri osa-alueilla, voidaan alkaa käyttää käsitystä identifioiva kotoutuminen, joka merkitsee sitä, että kiintiöpakolainen alkaa tuntea olevansa uuden kotimaansa täysivaltainen jäsen, hyväksyty ja kokee uuden kotimaansa myönteisesti. (Heckmann 2005, 14.)

Vuorovaikutuksellisella kotoutumisella tarkoitetaan sosiaalisten yhteyksien ja verkostojen rakentumista. Toimivat sosiaaliset yhteydet myös kantaväestön kanssa auttavat kotoutumisessa. Vuorovaikutus ei ole yksisuuntaista ja siinä myös kantaväestön on tärkeää oppia ymmärtämään kiintiöpakolaisten lähtökohtia ja heitä ihmisinä. (Heckmann 2005, 17.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa Navigaattori-hankkeelle litterointi hankkeessa tehdyistä kiintiöpakolaisten haastatteluista ja käyttää aineistoa oli litteroinnin jälkeen tutkimusta varten. Tämän tutkimuksen tarkoitus on kuvata kiintiöpakolaisten kokemuksia kotoutumisen alkuvaiheessa. Selvitämme millaista kulttuuriorientaatiokoulutusta kiintiöpakolaiset ovat saaneet ennen Suomeen tuloa ja miten kulttuuriorientaatiokoulutusta tulisi kehittää. Toisena teemana selvitämme mitä kiintiöpakolaiset kertovat alkuvaiheen kotoutumisesta ja millaista palautetta he siitä antavat. Lisäksi tarkastelemme haastateltujen kiintiöpakolaisten sosiaalisia kontakteja viranomaisten, suomalaisen kantaväestön sekä muiden ulkomaalaisten kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa kiintiöpakolaisten kokemuksista kotoutumisen ensimmäisinä vuosina heidän itsensä kertomana. Tarkastelun kohteena on erityisesti kiintiöpakolaisten sosiaalisten suhteiden vaikutus kotoutumiseen. Lisäksi uutta tietoa tuotetaan kiintiöpakolaisten saamasta kulttuuriorientaatiokoulutuksesta. Näitä tietoja voidaan käyttää kehittämään kiintiöpakolaisten vastaanottamista ja tukemaan kotoutumista tulevaisuudessa.

Tutkimuskysymyksiämme ovat

1. Mitä kiintiöpakolaiset kertovat kulttuuriorientaatiokoulutuksesta?
 - Miten kiintiöpakolaisten mielestä kulttuuriorientaatiokoulutusta tulisi kehittää?

2. Mitä kiintiöpakolaiset kertovat kotoutumisesta?
 - Millaista palautetta kiintiöpakolaiset antavat kotoutumisesta?

3. Miten kiintiöpakolaiset kuvailevat sosiaalisia suhteitaan?
 - Millaisia sosiaalisia suhteita on löydettävissä kiintiöpakolaisten kuvauksissa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Yhteistyökumppani

Navigaattori- kohti monimuotoisia kuntia -hanke on Euroopan Unionin Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotoutumisrahasto AMIF:n (Asylum, Migration and Integration fund) avulla toteutettava IOM:n, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Pakolaisavun kolmevuotinen kotoutumisen tueksi kehitetty hanke. Hanke on toiminnassa vuosina 2018–2021. Sitä edelsi myöskin Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotoutumisrahaston avulla rahoitettu Kotikunta-hanke vuosina 2016–2018, jossa kehitettiin yhteiskuntaorientaatiota. Navigaattori-hanke toteutuu Keski-Uudenmaan kunnissa eli niin sanotuissa KUUMA-kunnissa. (International Organization for Migration. Tietoa suomeksi. Työmme Suomessa. Kotoutumisen tukeminen. Navigaattori-kohti monimuotoisempia kuntia.)

Navigaattori-hanke pyrkii lisäämään dialogia ja yhteistyötä eri kunta- ja palvelusektorien välillä. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kuntapäätäjien ja -työntekijöiden valmiuksia aikuisten kiintiöpakolaisten vastaanottamisessa ja kotoutumisen tukemisessa. Kuntapäätäjiltä ja kunnan työntekijöiltä selvitettiin tiedontarpeet kiintiöpakolaisprosessiin ja kuntapaikkoihin liittyen. Lisäksi hankkeessa tuotetaan dialogiperusteisia koulutusmalleja, joita sekä työntekijät että asiakkaat voivat hyödyntää tulevaisuudessa. Kehitettyjä koulutusmalleja on myös tarkoitus levittää kaikille kiintiöpakolaisia vastaanottaville kunnille. (Eusarahastot.fi. Toimintaa ja tuloksia. Rahoitetut AMIF-hankkeet. Kiintiöpakolaisten kuntaan sijoittaminen. Kiintiöpakolaisten kuntaan sijoittamisen toimivuuden varmistaminen.)

Opinnäytetyömme aineistona ovat Navigaattori-hankkeen alkukartoitusvaiheessa toteutetut kiintiöpakolaisten haastattelut litteroituna. Opinnäytetyömme tulokset ovat käytettävissä Navigaattori-hankkeessa ja sen raportoinnissa.

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineiston kerääminen

Kokemusten ja käsitysten kuvailemiseen ja näkyväksi tekemiseen soveltuu parhaiten laadullinen lähestymistapa. Laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan todellista elämää sen moninaisuudessa ja tutkittavaa kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa oleellista on tutkimukseen osallistuvien äänen välittyminen tutkimuksen lukijoille. Lisäksi laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmät sopivat parhaiten tutkimusongelmien ratkaisuun. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on löytää tosiasioita väittämien todentamisen sijaan. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan aineistonkeruumenetelmiä, jotka mahdollistavat tutkittavien näkökulmien ja äänen esiin pääsemisen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164; Kylmä & Juvakka 2007 23.) Päätimme valita aineiston tutkimusmenetelmäksi laadullisen lähestymistavan.

Navigaattori-hankkeessa haastateltiin kiintiöpakolaisia Vihdissä, Nurmijärvellä, Keravalla ja Hyvinkäällä alkuvuodesta 2019. Haastateltavat ovat Kongosta, Syyriasta ja Afganistanista. Haastateltavia ihmisiä oli yhteensä 12 ja he olivat kaikki täysi-ikäisiä haastatteluhetkellä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastateltavilta ei kysytty sukupuolta, ikää tai muita tarkempia henkilötietoja. Haastateltavat olivat saapuneet Suomeen kiintiöpakolaisina 1-2 vuotta sitten. Haastatteluissa käytettiin läsnäolotulkkia. Haastattelut toteutettiin 7.1.2019 alkaen, ja sen jälkeen haastattelut litteroitiin. Litteroitu haastatteluaineisto oli käytettävissä opinnäytetyötämme varten.

Teemahaastattelussa kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä, mutta haastattelun aihepiirit ovat ennalta määriteltäviä (Eskola & Vastamäki 2015, 29). Kaikki haastattelut noudattivat suurin piirtein samaa runkoa, mutta kysymysten muoto ja järjestys vaihteli kaikissa haastatteluissa. Haastattelukysymykset olivat avoimia, mutta haastattelija saattoi kysyä tarkentavia kysymyksiä tai kerrata haastateltavan sanomaa ja kysyä, oliko ymmärtänyt jonkun asian oikein. Tästä päätellen haastattelun muotona käytettiin teemahaastattelua eli

puolistrukturoitua haastattelua Haastattelukaavake ei ollut käytettävissämme emmekä pystyneet vaikuttamaan haastattelukysymyksiin tai haastattelujen sisältöön.

5.3 Aineiston analysointi

Haastattelujen jälkeen toinen opinnäytetyön tekijöistä litteroi nauhoitetun materiaalin. Litterointitarkkuutena on se, että asiat tulevat kirjattua tarkasti, mutta täytesanoja ei litteroida. Tulkin puheen kielioppivirheet korjattiin litterointivaiheessa. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä noin 40 000 sanaa, joka on 98 sivua tiivistä tekstiä (riviväli 1, Arial-fontti, koko 12). Haastattelut olivat pituudeltaan 4–12 sivua.

Aineiston analysointi tehdään aineistoa useaan kertaan lukemalla ja samalla kirjaten ylös muistiinpanoja, korostuksia sekä esittämällä tulkintoja (Eskola 2010, 187). Aineisto analysoidaan sisällönanalyysimenetelmällä, jos tarkoituksena on tuottaa sanallinen ja selkeä kuvaus. Sisällönanalyysi toteutetaan aineistolähtöisesti, mikäli taustalle ei ole valittu teoriaa, johon aineistoa peilataan. Aineistosta eritellään alkuperäiset ilmaisut, jotka pelkistetään. Pelkistettyjä ilmaisuja ryhmitellään ja niistä etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Ryhmitellyistä käsitteistä muodostetaan alaluokkia ja edelleen yläluokkia. Tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotellaan, jotta pystytään muodostamaan teoreettisia käsitteitä. Lisäksi aineistoa voidaan teemoitella, kun halutaan saada selville, mitä kustakin teemasta on sanottu. Jäsentelyn perustana on silloin haastatteluissa käytetyt teemat ja haastattelukysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 110–111, 117.)

Aineisto analysoitiin edellä kuvatulla tavalla. Koska aineisto oli kerätty teemahaastattelulla, oli helppo pilkkoa aineisto eri aihepiireihin. Kuitenkin haastattelurungon kysymykset vaikuttavat melko paljon teemojen muodostamiseen. Aineisto karsittiin muun muassa yksityiskohtaisten ja henkilökohtaisten taustatietojen osilta, jotta haastateltavia ei tunnistettaisi ja tutkimuksen kannalta olennainen tieto tulisi esiin. Liitteessä 1 on havainnollistettu

tekemäämme analyysiä, jossa alkuperäiset ilmaisut on pilkottu osiin, pelkistetty ja luokiteltu.

Sisällönanalyysissa tarkastellaan merkityssuhteita ja -kokonaisuuksia, ja luodaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, jonka pohjalta johtopäätökset tehdään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104). Johtopäätösten tekemisessä pyritään ymmärtämään, mitä teemat tutkittaville merkitsivät. Aineiston sisältöä on välttämätön tulkita, jotta analyysistä nousevat seikat saadaan selkiytettyä ja niitä voidaan pohtia teoreettiseen viitekehykseen peilaten. Haasteena on tuottaa oikeita tulkintoja, jotka täsmäävät tutkittavien käsitysten kanssa. Tutkimuksen tulkinnoista laaditaan synteesejä, joiden avulla kootaan yhteen pääasiat ja annetaan vastauksia tutkimusongelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.) Lopuksi tutkimustuloksia pohditaan ja peilataan aikaisempiin tutkimustuloksiin (Hirsjärvi ym. 2009, 229). Tulosten raportoinnissa käytetään suoria lainauksia lisäämään tulkintojen luotettavuutta.

6 TULOKSET

6.1 Kulttuuriorientaatiokoulutuksessa annetaan ensitiedot Suomesta

Useimmilta haastateltavilta kysyttiin, millaisia ennakkotietoja heillä oli Suomesta. Kysymykseen vastanneet haastateltavat kertoivat kaikki, että heillä ei ollut entuudestaan Suomesta mitään tietoa. Heillä ei ollut käsitystä siitä, missä Suomi sijaitsee tai millainen maa Suomi on. Osa ei ollut edes kuullut sellaista maata kuin Suomi olevan olemassakaan.

Kun he soittivat meille ja sanoivat että Suomi on hyväksynyt teidät, tulkkaa haastatteluun, ihmettelin mikä on Suomi, koska en ollut ikinä kuullut minkälainen maa se on, ja missä se on.

Eräs haastateltava kertoi, että saatuaan tiedon Suomeen pääsystä tärkeintä oli ajatus siitä, että pääsee pois pakolaisleiriltä. Hän kuvasi elämäntilannettaan huonoksi ja oloaan ahdistuneeksi eikä hänellä siksi ollut aikaa eikä voimavaroja miettiä millaista Suomessa olisi. Näin ollen hän ei tiennyt lainkaan millaista Suomessa olisi.

Koska meillä oli tosi huono elämäntilanne siellä ja olimme tosi ahdistuneita. Mutta en miettinyt lainkaan minkälaista Suomessa olisi. Ei ollut sellaiseen aikaa.

Afrikan pakolaisleireiltä tulleet kertoivat, että he etsivät tietoa internetistä sen jälkeen, kun olivat saaneet vahvistuksen Suomeen pääsystä. Useimmille ensimmäinen tieto Suomesta oli se, että siellä on kylmä. Myös samoilta pakolaisleireiltä Suomeen aikaisemmin muuttaneet olivat kertoneet, että Suomessa on todella kylmä. Internetistä tietoa etsineille oli selvinnyt myös se, että Suomessa on hyvä koulutusjärjestelmä ja että suomen kieli on erittäin vaikeaa. Tämä oli luonut toisaalta toiveita paremmasta tulevaisuudesta ja toisaalta jännitystä siitä, oppiiko kieltä.

Suurin osa haastateltavista oli osallistunut kulttuuriorientaatiokoulutukseen, joka oli järjestetty kiintiöpakolaisten valintamatkan yhteydessä tai vasta sen jälkeen,

kun tieto Suomeen pääsystä oli vahvistunut. Osa Afrikasta tulleista kiintiöpakolaisista ei ollut päässyt kulttuuriorientaatiokoulutukseen, mutta he olivat tietoisia sen olemassaolosta, koska edellisille pakolaisryhmille sellainen oli järjestetty. Haastatteluista kävi ilmi, että merkittävimmät ennakkotiedot Suomesta oli saatu juuri kulttuuriorientaatiokoulutuksissa. Vain muutamat kertoivat hankkineensa tietoa internetistä tai kuullensa tietoa ystäviltään.

Suurin osa haastateltavista kuvasi, että kulttuuriorientaatiokoulutus oli ollut parin tunnin mittainen luento, jonka suomalaiset olivat tulleet pitämään. Luennon lisäksi osa haastateltavista oli saanut kirjallista materiaalia. Jotkut mainitsivat, että heille oli näytetty pelkkä video. Kaikki olivat sitä mieltä, että koulutus oli ollut hyödyllinen ja tärkeä. Haastateltaville oli jäänyt mieleen kulttuuriorientaatiokoulutuksesta se, että Suomessa on todella kylmää, pitkät talvet ja lyhyt kesä. Haastateltavat muistelivat kuulleensa siitä, että hedelmiä ei ole paljoakaan Suomessa, mutta metsässä kasvaa sieniä ja kesällä on mansikoita saatavilla. Osa kulttuuriorientaatiokoulutukseen osallistuneista oli saanut suomen kielen opetusta ja oppinut tervehdyssanoja. Eräs haastateltava kertoi olleensa Suomeen pääsystä niin iloinen, että koulutuksen sisältö oli mennyt ohi. Hän sanoi muistavansa koulutuksesta vain sen, että Suomessa pitää maksaa veroja ja koulutus on tärkeää.

Saatu koulutus herätti myös joissakin haastateltavissa negatiivisia tunteita, vaikka koulutusta itsessään pidettiin tärkeänä. Heidän kokemuksensa mukaan koulutuksesta saatu tieto oli riittämätöntä ja se ei vastannut todellisuutta Suomesta. Koulutuksessa oli lupailtu taloudellisia etuuksia, joita ei käytännössä oltukaan saatu. Haastateltavien mukaan kulttuurista, ihmisoikeuksista ja raha-asioista ei kerrottu koulutuksessa tarpeeksi. Toisaalta sama haastateltava kertoi, että koulutus oli vähentänyt pelkoja, joita hänellä liittyi vieraaseen maahan muuttamiseen.

Koen, että koulutus ei ollut riittävä. Kaikki mitä on kerrottu siellä, ei ole todellisuutta täällä Suomessa. Puhutaan esimerkiksi eduista mitä muut perheet saavat, minä en saa, raha-asiat, kulttuuri, ihmisoikeudet, minun mielestäni ei ole kerrottu tarpeeksi siellä. On kerrottu ihan väärällä tavalla ne kertomukset mitä kuulimme.

Kaikki haastateltavat olivat sen kannalla, että uusille kiintiöpakolaisille tulisi järjestää kulttuuriorientaatiokoulutus. Haastattelija kysyi myös mielipidettä siitä, olisiko hyvä, jos koulutuksen pitäjät olisivat Suomessa pidempään asuneita saman kulttuurin edustajia kuin uudet tulijatkin. Kaikkien mielestä tämä oli hyvä idea. Erityisesti omalla äidinkielellä saatua tietoa pidettiin tärkeänä, koska sen arveltiin auttavan siinä, että oppii nopeammin. Useat haastateltavat kertoivat lisäksi, että heidän mielestään olisi tärkeää puhua koulutuksessa Suomen laista ja kulttuurista sekä palveluista, joita tarjotaan kiintiöpakolaisille. Eräs haastateltava mainitsi, että osa hänen lapsistaan oli saanut oleskeluluvan Ruotsiin oltuaan siellä aluksi turvapaikanhakijoina. Hän kehui Ruotsin mallia ja sitä, että lapset olivat siellä heti alussa saaneet omankielistä yhteiskuntaorientaatiota ja sen perusteella he olivat oppineet paljon paremmin ja nopeammin yhteiskuntatietoutta, kuin hän itse Suomessa.

Haastattelija: Yksi ajatus tässä hankkeessa missä olen töissä, olisi että kiintiöpakolaisille annettaisiin tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, mutta niin, että opettaja olisi saman kielinen kuin osallistujat. Eli hänellä olisi myös ehkä itsellään pakolaistausta ja kokemus Suomeen tulosta, ja hän pystyisi omalla äidinkielellään, vaikka persiaksi kertomaan suomalaisesta yhteiskunnasta, mitä ajattelet tällaisesta?

Vastaus: Totta kai, se kuulostaa tosi hyvältä. Ihminen, joka ei tiedä Suomesta mitään, jos hänelle kerrotaan omalla äidinkielellä asioista, hän oppii paljon nopeammin, miten toisia pitää kohdella ja mitä pitää tehdä, minkälainen on Suomen laki kulttuuri ja yhteiskunta.

Haastateltavat kertoivat monia eri asioita, joita uusien kiintiöpakolaisten olisi hyvä tietää ennen Suomeen tuloa. Suurin osa haastateltavista nosti esiin, että suomalaisesta yhteiskunnasta pitää kertoa enemmän. Haastateltavat tarkensivat, että on tärkeää tietää Suomen laista ja kaikista säännöistä, joita täällä on. Säännöt ja lait liittyvät siihen, että uusien kiintiöpakolaisten tulee olla tietoisia velvollisuuksista, joita heillä Suomessa tulee olemaan. Myös kulttuurista ja kulttuurisista säännöistä tulee kertoa sekä siitä minkälaisia ihmisiä suomalaiset ovat. Haastateltavat nostivat esiin tasa-arvon miehen ja naisen välillä sekä sen, että Suomessa ei saa lyödä lapsia eikä puolisoa. Haastateltavat painottivat koulutuksen tärkeyttä ja pakollisuutta. Uusille tulijoille olisi tärkeää välittää viesti, että kaikki saavat opiskella, olivatpa nuoria tai vanhoja, eikä taloudellinen tilanne

vaikuta koulutukseen pääsyyn. Useat haastateltavat halusivat kertoa uusille tulijoille, että Suomi on turvallinen ja hyvä maa, jossa kukaan ei jää ilman ruokaa, vaikkei olisi työtä. Myös erilaisista palveluista tulisi saada tietoja jo ennen Suomeen tuloa.

Haluan sanoa, että kiittävät Jumalaa siitä, että pääsevät Suomeen, tosi kiva maa ja turvallinen maa, kaikki on ok. Vaikeata on maailma vielä Suomessakin, mutta täällä on iso ero. Koska kotimaassa, siellä Kongossa, lapset eivät voi mennä kouluun. Mutta Suomessa, vaikka olet köyhä, lapset pääsevät kouluun. Afrikassa, jos sinulla ei ole työpaikkaa ruoan saaminen on hankalaa. Mutta Suomessa, vaikka ei ole työpaikkaa, meillä on ruokaa. Vaikka olisit työtön, lapset pääsevät kouluun. Tämä on tärkeä asia minkä haluan kertoa heille ennen kuin tulevat Suomeen.

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tulee olla kiitollinen Jumalalle, että pääsee Suomeen. Muutamat haastateltavat, jotka olivat kokeneet pettymyksiä Suomessa ollessaan, halusivat ohjeistaa uusia tulijoita, etteivät nämä tulisi ikinä Suomeen. Näillä haastateltavilla ei alun perinkään ollut halua tulla Suomeen. Sen lisäksi heidän saamansa ennakkotiedot eivät olleet vastanneet todellisuutta ja haastateltavien elämässä oli ilmennyt monenlaisia ongelmia myös Suomeen tulon jälkeen.

Haastateltavat saivat kertoa, mitä he toivoisivat suomalaisten tietävän kiintiöpakolaisista ja heidän tilanteestaan. Monille kysymys oli vaikea ja heille ei tullut mieleen mitään. Useat haastateltavat pitivät kuitenkin tärkeänä, että pakolaisten taustasta, kulttuurista ja aiemmista olosuhteista tiedettäisiin. Muutamat haastateltavat sanoivat, että suomalaisten olisi tärkeää tietää kuinka huonot olot pakolaisleireillä on ja siksi pakolaisia tulisi ottaa enemmän Suomeen. Kiintiöpakolaisten taustasta ja Suomeen tulemiseen liittyvistä syistä tulisi kertoa enemmän. Myös kulttuurista tulisi kertoa ja esimerkiksi siitä, ettei naisilla ole arvoa ja kuinka huonosti naisia kohdellaan pakolaisten lähtömaissa. Haastateltavat sanoivat, että suomalaisten olisi hyvä tietää millaisista oloista tulijat ovat tulleet ja millaista elämää he ovat eläneet, jotta heille osattaisiin tarjota oikeanlaista apua.

Kyllä, se on todella tärkeää tietää, minkälaista elämää tänne tulija on aikaisemmin elänyt ja minkälaisesta ympäristöstä hän on tulossa, että osataan oikealla tavalla tarjota apua.

Osa haastateltavista halusi tuoda esiin, että niin pakolaiset kuin muutkin ulkomaalaiset ovat samanlaisia, tavallisia ja saman arvoisia ihmisiä kuin muutkin. Osa haastateltavista halusi korostaa, että pakolaiset ovat hyviä ihmisiä ja tekevät hyviä asioita, vaikka heillä on hyvin erilaisia elämäkokemuksia. Pakolaiset ovat Suomessa toimineet myös yrittäjinä, työelämässä ja jopa eduskunnassa. Suomalaisen olisi hyvä tietää, että pakolaiset haluavat elää rauhallista ja turvallista elämää Suomessa.

6.2 Kotoutumisen alkuvaiheessa viranomaiskontaktit ovat tärkeitä

Suurin osa haastateltavista oli ilosta suunniltaan kuullessaan, että heidät on valittu kiintiöpakolaisiksi Suomeen. Vaikka maasta ei tiedetty entuudestaan mitään, olo oli toiveikas ja helpottunut. Monelle, joka oli elänyt pitkään pakolaisena ja odottanut päätöstä useita vuosia, uutinen valituksi tulemisesta oli iloinen yllätys. Useat haastateltavat kuvasivat pakolaisleirien oloja huonoiksi ja elämää epävarmaksi. Lähtö uuteen maahan merkitsi uuden elämän alkua. Kiintiöpakolaiseksi pääsemistä kuvattiin Jumalan lahjaksi. Kun kongolaiset olivat myönteisen päätöksen saatuaan järjestäneet juhlia ja tanssineet ilosta pakolaisleireillään, ei kaikille lähtö uuteen maahan kuitenkaan ollut positiivinen asia. Syyrialaisien pakolaisten haastatteluista kävi ilmi, että he eivät alun perinkään olleet halukkaita lähtemään kiintiöpakolaisiksi ja osaa vastaajista oli painostettu lähtemään. Negatiiviset tunteet korostuivat vielä lisää Suomessa kohdattujen vaikeuksien vuoksi. Pari haastateltavaa kertoi suorastaan katuvansa Suomeen tuloa.

Kaikki haastateltavat olivat saapuneet Suomeen kiintiöpakolaisina lentokoneella Helsinki-Vantaa lentokentälle, jossa Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoiset olivat olleet vastassa. Monilla matka oli ollut pitkä ja välilaskuilla heitä oli ohjattu lentokentillä oikeisiin koneisiin, osa kertoi, että koko matkan heitä oli ollut saattamassa joku avustaja. Osa haastatelluista oli saapunut samaan kuntaan

yhdessä muiden samalta pakolaisleiriltä tulleiden kanssa, osa taas vain oman perheen kanssa. Lentokenttämuodollisuuksien jälkeen kunnan kotouttamispalveluiden työntekijät sekä tulkki olivat tulleet hakemaan perheet uusiin koteihin. Lentokentällä oli tarkastettu talviaikaan että tulijoilla oli riittävästi vaatteita, ja niitä oli tarvittaessa haettu lisää ennen lentokentältä lähtöä.

Silloin huomattiin, että vaatteet mitä meillä oli, eivät olleet riittäviä ja meille annettiin talvitakkeja, talvihattuja ja sitten lähdimme pois lentokentältä. Kun menimme ulos, tuntui siltä kuin olisimme menneet jääkaappiin. Ne vaatteet mitä meillä oli mukana, niillä ei olisi pärjätty. Lähdimme heti uuteen kotiin. Olimme iloisia, että oli hyvä asunto ja siellä oli ruoat valmiina ja syötiin, oltiin hyvin iloisia.

Haastateltavilta kysyttiin, millaista oli saapua Suomeen, mitkä olivat ensihetkien tunnelmat ja millainen vastaanotto oli kokemuksena. Suurin osa haastateltavista kuvasi sitä, että vastaanotto oli hyvä ja heille sanottiin ”Tervetuloa Suomeen!”. Osa haastateltavista kertoi olleensa todella väsynyt Suomeen saapuessaan ja että heti kotiin päästyään perhe oli käynyt nukkumaan. Muutamat kertoivat, että joko he itse tai joku perheenjäsenistä oli ollut sairaana matkalla ja se oli lisännyt väsymystä entisestään. Eräs haastateltava koki vastaanoton nuivaksi, koska häntä ei tultu halaamaan ja ottamaan vastaan niin avosylin, kuin hän oman kulttuuritaustansa mukaan oli odottanut.

Tosi hyvä. Se, että meitä tultiin vastaan ja kohdeltiin todella hyvin. Otettiin hyvin vastaan, sanottiin tervetuloa Suomeen ja vietiin omiin asuntoihin bussilla.

He tulivat sinne ja vastaanottivat meidät ilomielin ja hymyillen ja he sanoivat, että tervetuloa, se oli hyvä, todella hyvä. Meitä oli viisi perhettä, kyllä he vastaanottivat meidät todella hyvin, kotiin asti ihan

Kaikki haastateltavat olivat erittäin tyytyväisiä asuntoihin. Suurin osa asui edelleen samassa asunnossa ja oli tyytyväinen sekä asunnon kuntoon että sijaintiin. Vertailukohdaksi monet asettivat lähtömaan asunnot, jotka ilmeisesti olivat olleet monella tapaa huonommat. Osa moitti asuntojen kylmyyttä, mutta he ymmärsivät syyt mistä ongelmat johtuivat. Asuntojen sijainti oli Nurmijärvellä ja Vihdissä selvästi hieman ongelmallinen, koska julkista liikennettä ei kulkenut riittävän lähellä ja näin ollen koulupäivien pituus kasvoi merkittävästi

matkustamisen myötä. Haastateltavat kuitenkin korostivat, ettei se ole ongelma ja olivat silti äärettömän kiitollisia ja tyytyväisiä.

Kaikki kodit, joihin haastatteluihin osallistuneet olivat muuttaneet, olivat olleet pääosin kalustettuja ja ruokaa oli varattu jääkaappiin ensimmäisten päivien varalle. Hyvinkäällä asunnoissa ei ollut muuta kuin ruokaa, patjat, tyynyä ja peitot sekä välttämättömiä ruokailuvälineitä. Tätä kritisoitiinkin paljon, sillä huoneistoissa ei ollut valoja. Vaikka hyvinkääläiset saivat heti seuraavana päivänä käteistä rahaa ja heillä oli mahdollisuus lähteä ostamaan kalusteita, koettiin asuntojen puuttuvat kalusteet huonoksi asiaksi.

Asunnossa ei ollut mitään muuta kuin kolme patjaa, kolme tyynyä ja peitot. Ei ollut mitään valoja. Kysyin siitä, että miten voimme nukkua, kun tyttöni pelkää nukkua pimeässä. Meille on sanottu, että pitää käydä itse ostamassa kaikki valaisimet. Eli näitä ei ollut valmiina, vaan piti käydä erikseen ostamassa. Kun tulimme, vähän ruokaa oli laitettu jääkaappiin, millä pärjää pari päivää.

Kohtelu oli tosi hyvää, meitä kohdeltiin tosi hyvin. Vastaanotto oli hyvä ja jääkaapissa oli ruokaa valmiina. Meidät vietiin kauppaan ruokaostoksille ja siellä sanottiin, että voitte ostaa niin paljon kuin tarvitsette. Ne kärryt kaikki olivat ihan täynnä ja kaikki ihmettelivät, että oho, noin paljon. Sitten muutaman päivän päästä, kun meitähän oli viisi perhettä, niiden muiden nuorten poikien kanssa sovittiin, että mennään ulos. Sitten kun mentiin ulos, siellä kaikki näytti niin ihmeelliseltä ja uudelta, ihan kaikki kadut, rakennukset kaikki olivat niin uusia.

Ensimmäisten päivien jälkeen uudet tulijat ohjattiin maistraattiin, kelaan ja TE-toimistoon. Kuntien kototutumispalveluiden sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat neuvoivat tiiviisti uusia asiakkaitaan käytännön arjen kysymyksissä. Vapaaehtoiset tai kunnan työntekijät veivät haastateltavat perheineen kauppaan. Siellä he saivat ohjausta asiointiin ja tuotteiden valitsemiseen. Vähitellen uuteen ympäristöön alettiin tutustua myös itsenäisesti, vaikka se pelotti, ihmetytti ja tuotti joillekin jopa vaikeuksia kylmyyden vuoksi. Toisilla oli pitkä matka lähikauppaan ja reitin oppiminen tuntui vaikealta. Toiset taas kertoivat, että koska apua ei ollut joka päivä saatavilla vapaaehtoisilta, oli itsenäisesti asioimaan lähteminen auttanut siinä, että lähiympäristö tulee tutuksi ja uskaltaa hoitaa asioita.

Sitten meitä kehoitettiin käymään ulkona, vaikka meitä vähän pelotti, kun oli niin kylmää. Pakotimme välillä itsemme käymään ulkona mutta sitten totesimme, että emme kyllä mene uudestaan.

Aluksi kauppaan meneminen oli tosi hankalaa. Kun opimme kunnolla, asiat menivät hyvin.

Haastattelija: Mikä siinä kauppaan menemisessä oli hankalaa?

Reitti kotoa kauppaan oli hankala.

Haastattelija: Kuinka pitkä matka sinne kauppaan on?

Melkein kaksikymmentä minuuttia kävelen.

Koska vapaaehtoisia ei ollut joka päivä, se mikä on auttanut, on että itse lähtee ulos ja käy esimerkiksi kaupassa, ostamassa juomista tai hedelmiä, vie papereita Kelaan, käy R-kioskillä.

Alkuterveystarkastukset järjestettiin kaikille kuukauden sisällä Suomeen tulosta. Lähes kaikki haastatellut antoivat positiivista palautetta alkuterveystarkastuksista ja sen jälkeen saamistaan terveystarkastuksista. Alkuterveystarkastusten jälkeen lapset pääsivät kouluun, mikäli Suomeen saapuminen ei osunut loma-aikaan. Vaikutti siltä, että lasten kouluun pääsy oli sujuvaa ja nopeaa. Paikat valmistavilta luokilta löytyivät kaikille. Koska haastateltavat olivat saapuneet eri vuodenaikoina, riippui aikuisten suomen kielen kurssille pääsy osittain lomien ajoittumisesta ja kuntakohtaisesta tarjonnasta.

Mikäli TE-palveluiden ohjaamaan koulutukseen ei päässyt heti, oli eri kunnissa tarjolla erilaisia palveluita. Keravalaisille oli Monikulttuurisessa toimintakeskus Topaasissa tarjolla palveluita ja suomen kielen opetusta. Nurmijärvellä vapaaehtoiset pitivät kielikerhoa kahdesti viikossa. Sinne veloitettiin osallistumaan kunnan taholta, mikäli koulupaikkaa ei löytynyt. Myös Hyvinkäällä Suomen Punainen Risti sekä muut vapaaehtoiset ilmeisesti järjestivät kaksi kertaa viikossa kokoontuvan kurssin, jolle tuli osallistua ennen virallisen koulutuksen alkua. Sinne ohjaututtiin maahanmuuttajapalveluiden kautta Mosaiikista. Osa haastateltavista pääsi kielikoulutukseen muutamassa kuukaudessa. Nurmijärvellä odotettiin kielikurssin alkua noin kahdeksan kuukautta. Lisäksi jotkut haastateltavat olivat äitiyslomalla, eivätkä siitä syystä olleet vielä päässeet kotoutumiskoulutukseen.

Olin kahdeksan kuukautta kotona ilman koulupaikkaa. Mutta ennen kouluun menoa meillä oli sellainen iltapäiväkerho missä kävin kaksi kertaa viikossa, tiistaina ja torstaina.

6.3 Koti määrittää kotoutumista

Haastateltavilta kysyttiin heidän ajatuksiaan siitä, miten hyvin he ovat kotoutuneet, mistä tietää olevansa kotoutunut ja missä heidän kotinsa on. Melkeinpä kaikki sanoivat, että ovat kotoutuneet siihen paikkaan jossa asuvat. Kodin kuvattiin olevan siellä missä asuu ja missä fyysisesti on. Toiset olivat sitä mieltä, että heillä ei ole muutakaan vaihtoehtoa kuin olla Suomessa. Suomi on ottanut heidät vastaan kiintiöpakolaisina eikä kotimaahankaan voi palata. Näin ollen koti on täällä.

Useimmille kotoutuminen merkitsi sitä, että on olemassa koti, jossa on rauhallista ja turvallista. Naisten vapautta sekä ihmisoikeuksien arvostusta ja noudattamista pidettiin tärkeinä asioina, ja ne koettiin perusteina sille, että voi tuntea jonkin paikan kodikseen. Kodin käsitettä kuvailtiin laajemmin myös siitä näkökulmasta, että jos kodissa ei ole riittävän rauhallista ja turvallista, ihminen ei tunne oloaan siellä kotoisaksi. Jopa omassa kodissaankin ihminen voi silloin tuntea olonsa vieraaksi ja tuntemattomaksi.

(Koti on) Oikeastaan minun mielestäni siellä, missä ihmisoikeuksia arvostetaan ja noudatetaan. On sellaisiakin ihmisiä, että vaikka on omassa kodissakin, niin ei ole sellaista rauhallisuutta ja turvallisuutta, sielläkään ei pysty olemaan. Ja sitten esimerkiksi sellaista voisin sanoa, että ihan omassa kodissa tunnet olosi tuntemattomaksi ja vieraaksi, että et niin kuin tunne oloasi kotoisaksi.

Kodin kuvattiin olevan ennen kaikkea siellä, missä perheenjäsenet ovat. Perhettä pidettiin todella tärkeänä ja kokemus kotoutumisesta liittyi siihen, olivatko kaikki perheenjäsenet Suomessa. Muualla olevia perheenjäseniä ikävöitiin kovasti. Osa haastatelluista kuvasi sydämensä olevan siellä, missä puuttuvat perheenjäsenet ovat. Jos koko perhe ei ollut koossa, se selvästi heikensi kotoutumisen tunnetta.

Minusta on tosi tärkeää, että on perheen kanssa. Että on lapset ympärillä ja on hyvä elämä yhdessä. Ilman heitä en pystyisi elämään.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että sitten on kotoutunut, kun osaa hoitaa asioita itsenäisesti eikä tarvitse ohjausta esimerkiksi laskujen maksamisessa. Myös koulutus, työpaikan saaminen tai oman asunnon hankkiminen nähtiin kotoutumisen merkkeinä. Toisille kotoutumista oli se, että tietää missä on kauppa ja osaa asioida siellä. Naisten ja miesten tasa-arvoa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia opiskeluun pidettiin myös tärkeänä kotoutumiselle.

Ihminen on kotoutunut silloin, kun hän haluaa olla yhtä paikallisen yhteiskunnan ja ihmisten kanssa ja tuntee olevansa saman arvoinen kuin muut. Kotoutuminen vaatii tahtoa ja motivaatiota samaistua ympäröivään yhteiskuntaan.

– – kun tuntee olevansa samanarvoinen muiden ihmisten kanssa.

Onhan sillä iso merkitys, että haluaa olla yhtä paikallisen yhteiskunnan kanssa, ihmisten kanssa.

Monet sanoivat, että kotoutuminen on pitkä prosessi ja se vie aikaa. Eräs haastateltava kuvasi kotoutumisen olevan todella vaikeaa, mutta merkitsevän hänelle paljon. Ristiriitoja kotoutumisessa aiheuttaa muun muassa se, että juuret ovat edelleen lähtömaassa, motivaatio on huono ja terveys heikko. Muutamat muutkin haastateltavat sanoivat, että huono terveydentila vaikuttaa heikentävästi kotoutumiseen.

Kotoutuminen merkitsee minulle paljon. Koen sen tosi vaikeaksi. Juureni ja perheeni ovat edelleen Syyriassa. Ehkä nuorilla on vähän helpompaa, koska he saavat ystäviä ja voivat tehdä enemmän asioita kuin me. Minun motivaationi on huono tällä hetkellä ja terveydentilani tiedät myöskin. – – Fyysisesti olen täällä, olen yrittänyt olla täällä ja pitää Suomea kotimaanani. – – Mutta tällä hetkellä todellisuus on tätä, ja kotimaanani on Suomessa.

Lapsiperheiden vanhemmat uskoivat lastensa kotoutuvan itseään paremmin Suomeen. He kokivat, että eivät itse kykene oppimaan suomen kieltä riittävästi, tai että ylipäätään motivaatio terveydentilan tai henkisen jaksamisen suhteen on sen verran heikko, ettei kotoutuminen onnistu samassa määrin kuin lapsilla.

Lasten uskottiin kotoutuvan paremmin koska he saavat ystäviä, pääsevät kouluihin ja töihin, ja heillä on enemmän mahdollisuuksia tehdä asioita, kuin aikuisilla. Vaikutti siltä, että vanhemmat olivat siirtäneet toivonsa lapsiin ja monelle juuri lasten turvattu tulevaisuus oli alun perinkin ollut syy hakeutua kiintiöpakolaiseksi.

Tällä hetkellä toivon, että lapset saisivat hyvän koulutuksen ja hyvän tulevaisuuden täällä.

Kotoutumiseen vaikutti selvästi ikävän määrä. Haastateltavat kertoivat ikävöivänsä perheenjäseniä, jotka olivat jääneet lähtömaahan. Myös kuolleita perheenjäseniä ikävöitiin ja surtiin sitä, ettei voi käydä haudalla. Ruokia ja lämpöä ikävöitiin myös, sekä sosiaalista elämää. Erityisesti Afrikasta tulleet kiintiöpakolaiset kaipasivat yhteisöä ja sellaista kulttuuria, jossa ihmiset ovat ryhmässä ja toistensa kanssa tekemisissä koko ajan.

6.4 Toiveena vapaaehtoisia kotoutumisen tueksi

Haastateltavilta kysyttiin palautetta kotouttamisesta ja viranomaisilta saaduista palveluista. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että heitä oli autettu oikealla tavalla ja palvelut olivat olleet hyviä. Moni oli sitä mieltä, ettei mitään tarvitse varsinaisesti muuttaa, sillä heidän oma kokemuksensa oli ollut hyvä ja he olivat siihen tyytyväisiä. Valmiiksi kalustetut asunnot nostettiin esiin erittäin hyvänä ja tärkeänä asiana, joka erityisesti tulee säilyttää.

Haastateltavilta nousi kuitenkin muutamia ideoita palveluiden kehittämiseksi. Useat haastateltavat sanoivat, että uudet tulijat tarvitsevat vapaaehtoisia avukseen. Osa heistä itsekin toimi jo vapaaehtoisena samasta maasta myöhemmin saapuneille kiintiöpakolaisille tai turvapaikanhakijoille. Osa haastatelluista toimi vapaaehtoisena täysin itsenäisesti, mutta muutamat kertoivat toimivansa vapaaehtoisena Suomen Punaisen Ristin kautta. Vapaaehtoisten avustajien ajateltiin auttavan kielen kanssa, toimivan

asioimisapuna, ohjaavan arkisissa asioissa sekä antavan vastauksia lukuisiin kysymyksiin, joita uusilla tulijoilla on.

Toinen asia, haluaisin kielen vuoksi saada heille henkilökohtaisen avustajan, vapaaehtoinen, joka voisi viedä heitä paikasta toiseen ja auttaa heitä ihan säännöllisesti, kunnes he pärjäävät yksin. Silloin kun me tulimme, meidän oli vaikeaa ymmärtää mihin pitää mennä ja mitä pitää ostaa. Kun nämä viimeisimmät perheet ovat tulleet, olemme auttaneet heitä koko ajan, ja yritämme auttaa. Myöskin tyttäreemme, yhdessä meidän kanssamme, auttaa toisen perheen lapsia paljon. Haluaisin että olisi joku avustaja heti, kun he saapuvat.

Tukihenkilöitä pitää olla, se unohtui. Eli tukihenkilöitä ja vapaaehtoistyöntekijöitä pitäisi olla heti alusta asti, koska esimerkiksi kun uusina pakolaisina tullaan tänne asumaan, ei tiedetä mistään mitään. Ei tiedetä mistä pitää ostaa sim-kortti, ei edes pystytäkään käymään kaupassa, ei osata niitä perus käytännön asioita, arkiasioita. Niihin minun mielestäni pitäisi saada enemmän tukea, varsinkin näitä tukihenkilöitä. Uudet pakolaiset aina yrittävät kysellä, ja pyytää niiltä vanhoilta pakolaisilta tai tulkeilta tietoa, että mitä meidän pitää tehdä ja mihin meidän pitää mennä. Jotkut tulkit kyllä jonkin verran opastavat, ja sanovat, mutta totta kai heilläkin on omat velvollisuutensa, niin että he eivät voi koko ajan neuvoa töissä ollessaan.

Haastateltavat toivoivat, että erityisesti perheenäideille järjestettäisiin heti jotain toimintaa, kun lapset menevät kouluun tai päiväkotiin. Toiveena oli, etteivät äidit jäisi yksin kotiin ilman opiskelumahdollisuutta. Eräs haastateltava ehdotti, että olisi hyvä, jos sosiaalitoimen kautta voitaisiin edistää terveysasioiden hoitamista ja tietoa voitaisiin välittää sinne hoitoon pääsyn nopeuttamiseksi.

Nuorille ja erityisesti nuorille aikuisille toivottiin enemmän harrastustoimintaa. Vanhempien oli vaikeaa itse löytää lapsilleen sopivan hintaisia harrastuksia, joita sosiaalitoimen kautta voitaisiin tukea. Nuorten aikuisten harrastustoiminta taas koettiin vaikeaksi, koska esimerkiksi jalkapallolisenssit ovat kalliita, eikä toimeentulotuki riitä niihin. Aikuiset eivät saa tukea harrastusmenoihin.

Eräs haastateltava pyysi kiinnittämään huomiota siihen, että kiintiöpakolaisille valitut asunnot ovat riittävän suuria isoille perheille. Myös alueellista harkintaa tulisi käyttää siten, että liikenneyhteyksiä ja aktiviteetteja olisi tarjolla. Tällaista

palautetta annettiin erityisesti Vihdissä ja Nurmijärvellä, joissa haastateltavat kertoivat pitkistä kävelymatkoista julkisen liikenteen yhteyksille, sekä pitkistä koulumatkoista pääkaupunkiseudun oppilaitoksiin.

Siitä haluaisin sanoa, että kun hankitaan asuntoa tänne tuleville, pitää miettiä kuka siihen tulee asumaan, ettei käy niin että varataan liian pieniä asuntoja suurille perheille. Kun otetaan uusia tulijoita vastaan, pitää myös pohtia mihin heidät sijoitetaan. On parempi, että on aktiviteetteja ja liikenneyhteyksiä tarjolla. On tosi hankalaa, jos viedään jonnekin syrjemmälle, mistä ei ole vaikkapa kunnollisia liikenneyhteyksiä.

Sosiaalitoimesta ja maahanmuuttopalveluista saatua tietoa kehuttiin hyväksi. Omat työntekijät muistettiin usein nimeltä. He saivat kehuja siitä, kuinka paljon apua ja neuvoja heiltä oli saatu kaikissa käytännön asioissa. Vain tulkkausajoja toivottiin lisää. Myös Kelan palveluita pidettiin hyvinä, ja etenkin mahdollisuutta tulkkauspalveluihin päätösten selventämiseksi pidettiin tärkeänä. Sen sijaan muutamat haastateltavat kuvasivat yhteistyötä TE-toimiston kanssa vaikeaksi. Vaikeuden kokemusta aiheuttivat aikaa vievä byrokratia, tyytymättömyys päätöksiin sekä työmarkkinatuen leikkaaminen, jos asiakas ei mennyt siihen koulutukseen, jonka TE-toimisto määräsi, vaan hakeutui omaehtoisesti muihin opintoihin. Haastateltavat kuvasivat TE-toimiston työntekijöiden eriävien käsitysten ammatinvalintatoiveista menevän jopa niin pitkälle, että haastateltava ei ollut saanut mennä siihen ammatilliseen koulutukseen, johon olisi itse halunnut, vaan TE-toimisto oli ohjannut hänet täysin erilaiseen ammatilliseen koulutukseen. Edes kokemus heikosta terveydentilasta ja sen perusteella saadut lääkärintodistuksetkaan eivät olleet vaikuttaneet haastateltavan mielestä toivotulla tavalla koulutuksen valintaan ja TE-toimiston päätöksiin.

Kela on ainoa toimisto mikä auttaa meitä kunnolla. Jos menemme käymään siellä ja saamme jonkun päätöksen kirjallisena kotiin, voimme toimistosta varata ajan muutaman päivän päähän, että saadaan tulkki paikalle, ja sitten yritetään selittää mitä asia koskee. Opettajat koulussa yrittävät auttaa meitä ihan jatkuvasti, mutta heilläkin on rajoituksensa. Eivät aina pysty vaikuttamaan asioihin. He voivat yrittää, mutta eivät paljon.

Voin sanoa, että meille on kerrottu niin paljon, sosiaalityöntekijä on auttanut jonkun verran, esimerkiksi vuokran ja laskujen

maksamisessa, sekä kertomalla mihin voi ottaa yhteyttä, jos tarvitsemme jotain. Mutta minkä koen pahana tässä tilanteessa, on työvoimatoimisto. He eivät ymmärrä ja ovat armottomia ihmisiä. Byrokratia vie viikkoja aikaa, varmaan ymmärrät sen. Olen koulussa ja vaikka minulla on lääkärinlausunto siitä, että käteni on niin kipeä, etten saa suoritettua ammattitutkintoa, ja vaikka saan hyviä numeroita, työvoimatoimiston virkailija ei ymmärrä tilannettani ollenkaan.

Terveydenhuollon palvelut ja kohtelu koettiin yleensä hyviksi. Lääkärinlausuntojen ymmärtäminen tosin koettiin vaikeaksi, koska kaikkia lausuntoja ei ilmeisesti tulkattu haastateltaville lääkärin vastaanotolla. Niiden tulkitseminen muun kuin terveydenhoitohenkilökunnan kautta on vaikeaa.

Ainoa ongelma minkä koin, että kaikki(lääkärin) lausunnot ja kirjeet on lähetetty suomen kielellä. Se oli vaikeaa tunnistaa mikä minulla on tai mitä minun pitää tehdä, käydä säännöllisesti lääkärintarkastuksissa. – Yritän käyttää opettajiani apuna tulkaamaan näitä kaikkia todistuksia. He eivät kuitenkaan ymmärrä lyhennyksiä mitä lääkärit käyttävät. Lääkärin pitäisi itse selittää mikä se sisältö on. Haluaisin että kun käyn lääkärillä, hän selittäisi ihan rauhallisesti asiat minulle. Silloin ymmärtäisin edellisen sairauden vuoksi tehdyt tutkimukset.

Tutkimukseen osallistuneista haastateltavista monet aikuiset kokivat terveydentilansa niin huonoksi, että oppiminen ja koulun käyminen tuotti vaikeuksia. Heikko terveydentila aiheutti haastateltavien mukaan myös motivaation laskemista. Haastateltavat kuvasivat ongelmikseen masennusta sekä fyysisiä sairauksia. Kokemus heikosta terveydentilasta vaikutti myös yleiseen tyytyväisyyteen.

Haastateltujen kiintiöpakolaisten tulevaisuudensuunnitelmat ja unelmat liittyivät yleisimmin ammattiin valmistumiseen. Osa oli miettinyt ammatinvalintaa todennäköisen työllistymisen kannalta, osa taas pitkäaikaisten unelmiensa kannalta. Suurin osa oli opiskelemassa vielä suomen kieltä tai peruskoulussa. Muutamilla perheenäideillä ei ollut sen suurempia tulevaisuudensuunnitelmia, koska he kokivat olevansa liian sairaita tai vanhoja opiskelu- tai työelämään. Jotkut kokivat kielitaitonsa olevan vielä niin heikko, etteivät tienneet mitä tulevaisuudelta haluavat. Kaikki voimavarat piti keskittää vain kielen opiskeluun.

Osa perheenäideistä ei osannut toivoa itselleen mitään, mutta tärkeinä toiveina heidän mielessään olivat lasten koulutus ja harrastukset.

Monet kertoivat elävänsä nyt tosi kivaa ja iloista elämää. Haastateltavat toivoivat saavansa harrastuksia, erityisesti tätä toivoivat nuoret aikuiset. Joillekin ongelmaksi oli muodostunut se, ettei täysi-ikäisten harrastuksia tueta sosiaalitoimesta, ja näin ollen rahaa harrastusmaksuihin ei jäänyt. Moni nuori mies olisi halunnut harrastaa jalkapalloa, mutta harrastus oli jäänyt vähemmälle, kun ei ollut varaa maksaa lisenssejä eikä harrastelijaporukkaa ollut löytynyt. Jotkut naiset taas toivoivat oppivansa uimaan, mutta kulttuurisista syistä se oli ollut hankalaa, koska yleiselle uimahallivuorolle ei ole voinut mennä.

6.5 Sosiaaliset suhteet auttavat kotoutumaan

Useat haastateltavat kertoivat, että he olivat heti alusta saakka saaneet tuekseen vapaaehtoisen ystäväperheen. Osa ystäväperheistä oli saman kielinen kuin uudet tulijat, ja osa ystäväperheistä oli suomalaisia. Jotkut mainitsivat useamman ystäväperheen auttaneen heitä, mutta yleisimmin puhuttiin yhdestä perheestä tai yksittäisestä henkilöstä. Jotkut mainitsivat, että ystäväperheet olivat tulleet kirkon tai Suomen Punaisen Ristin kautta, mutta kaikki eivät kertoneet tai tiesseet mitä kautta ystäväperheet olivat järjestyneet. Ystäväperheet auttoivat käytännön asioissa kuten kauppakyydeissä, asioimisapuna, kielen ja kulttuurin opettamisessa sekä olivat ystäviä. Alussa saadut ystäväperheet olivat monelle edelleen tärkeä tai jopa ainut kontakti suomalaisiin ihmisiin.

Elimme ihan normaalia elämää (ensimmäisinä päivinä). Kaikki oli tietenkin uutta. Meillä oli yksi ystäväperhe, joka tuli aina meillä käymään ja opetti, miten sanotaan "hei" ja miten pitää lähestyä toisia ihmisiä, mennä kauppaan ja tällaisia arkiasioita.

Oli todella hyvä fiilis. Kun tulimme, tutustuimme yhteen afganistanilaiseen perheeseen ja yhteen suomalaiseen perheeseen, ja oli todella hyvä fiilis.

Kirkon vapaaehtoistyöntekijät kävivät usein, kun heillä oli aikaa, poikkesivat kylään.

Kiintiöpakolaiset kuvailivat haastatteluissa sosiaalisia suhteitaan, joita heillä on nyt Suomessa asuessaan. Kotoutumisen ja kielenoppimisen kannalta erityisesti suomalaisia ystävyys-suhteita pidettiin tärkeänä. Osa haastateltavien ihmissuhteista oli Suomessa olevia, osa taas lähtömaassa olevia. Suomessa olevia sosiaalisia suhteita pidettiin yllä kasvotusten sekä sosiaalisen median ja puheluiden kautta.

Monilla oli jäänyt sukulaisia ja ystäviä lähtömaahan. Osa sukulaisista ja perheenjäsenistä oli myös hajaantunut ympäri maailmaa. Pakolaiseksi lähdeettäessä kaikki eivät aina olleet päässeet lähtemään samaan aikaan, eivätkä kaikki päässeet samaan maahan. Lähtömaahan pidettiin yhteyttä puhelimitse sekä eri sosiaalisen median välinein. Ystäviä kiinnosti, millaista elämä on Suomessa. Yhteyttä läheisiin pidettiin jopa päivittäin. Monien, erityisesti vanhempien kiintiöpakolaisten, sosiaaliset suhteet perustuivat lähinnä lähtömaan ystäviin. Suomesta he eivät olleet saaneet ystäviä. Suomalaisten ystävien puutetta surtiin lähes kaikissa haastatteluissa. Moni pahoitteli sitä, ettei ollut saanut luotua tuttavuutta naapureiden kanssa ja totesi, että Suomessa kulttuuri on erilainen eikä naapureihin ole tapana pitää yhteyttä.

Jotkut haastateltavat kertoivat, että olivat saaneet Suomesta ystäviä. Ystävyys-suhteet olivat syntyneet muun muassa kirkossa, opiskelujen kautta tai vapaaehtoisen ystäväpalvelun kautta. Erityisen tärkeänä pidettiin niitä ihmisiä, jotka olivat heti alusta saakka tulleet tutuiksi vapaaehtoisen ystäväpalvelun kautta. Näiltä ystäviltä saatiin myös apua asiointiin sekä suomen kielen oppimiseen. Monet olivat saaneet ystäviä kirkon toiminnan kautta. Osa haastateltavista kuitenkin ihmetteli sitä, että kirkossa saatetaan olla läheisiä ystäviä, mutta jos tapaa samoja ihmisiä bussissa, he eivät edes tervehdi. Suomalaisia ystäviä oli saatu lisäksi koulun kautta, kuten opettajat aikuisilla, tai nuorilla opiskelukaverit silloin, kun opiskelu oli sellaisessa ryhmässä, jossa oli myös kantasuomalaisia opiskelijoita. Suomalaiset ystävät olivat auttaneet

kotoutumisessa. Eräs haastateltava kertoi Suomi-mummosta, joka oli opettanut suomalaisesta kulttuurista ja siitä, kuinka suomalaisten kanssa eletään.

Mummo on opettanut minulle monta asiaa suomalaisesta elämästä ja kulttuurista, miten voi elää suomalaisten kanssa.

Myös perinteinen naapuriapu oli löytänyt tiensä kiintiöpakolaisten keskuuteen. Suomalaisista naapureista oli ollut iloa ja keskusteluseuraa, sekä käytännön apua ja neuvoja silloin, kun ei itse päässyt kysymään neuvoa sosiaalitoimistosta. Naapurit olivat soittaneet huoltomiehen paikalle, jos asunnossa oli jokin mennyt rikki.

Minä olen iloinen siitä, että meidän alueellamme minulla on hyviä suomalaisia naapureita. Minulla on naapureita, jotka ovat matkustelleet paljon ja heille kaikki on normaalia. He keskustelevat minun kanssani tosi paljon. Minulle on tosi paljon apua heistä. Jos minulla on pieni ongelma, vaikka en voi käydä täällä sosiaalitoimistossa, voin kysyä naapurilta ja hän kertoo minulle jo etukäteen. Esimerkiksi jos minulla on kotona jotain rikki, voin mennä naapuriin ja hän soittaa huoltomiehelle. Tämä tulee heti sitten korjaamaan.

Monelle haastateltavalle tärkeitä ihmissuhteita olivat samalta pakolaisleiriltä lähialueelle muuttaneet tuttavat tai muut Suomessa asuvat maahanmuuttajat. Heihin pidettiin yhteyttä kulttuuriyhdistysten tai moskeijoiden toiminnan puitteissa sekä kyläilemällä kodeissa. Osa haastateltavista kertoi, että ei ole erityisen sosiaalinen luonne, tai jostain muusta syystä ei halunnut pitää yhteyttä maanmiehiinsä Suomessa. Osa halusi myös välttää riitoja, joten he pyrkivät pitämään vain vähän yhteyttä toisiin maahanmuuttajiin.

6.6 Uskonnolliset toimijat kotoutumisen edistäjinä

Monet haastateltavat kertoivat käyvät kirkossa säännöllisesti. Joillekin seurakunta oli kuin toinen koti. Kaikki seurakunnassa käyvät mainitsivat osallistuvansa helluntaiseurakuntien toimintaan. Seurakunnan toiminnan kuvattiin olevan Suomessa hieman erilaista kuin lähtömaassa. Lähtömaassa

ollutta seurakuntayhteyttä kuvailtiin aivan kuin perheeksi. Seurakunnan kautta oli kuitenkin Suomessakin saatu ystäviä ja säännöllinen toiminta toi sisältöä viikkoihin. Myös lapset osallistuivat seurakunnan järjestämille leireille ja muuhun lasten toimintaan. Seurakunnan toimintaa ja hengellisyyttä pidettiin tärkeänä.

Kirkko vaikutti myös niiden elämään, jotka eivät olleet kristittyjä. Jotkut haastateltavat olivat saaneet kirkon diakoniatyön kautta apua, kun taloudellinen tilanne oli käynyt vaikeaksi. Eräs haastateltava mainitsi, että käy kirkossa hiljentymässä, vaikkei ole kristitty. Myös muut kuin kristityt olivat saaneet ystäviä kirkon kautta.

Osa haastateltavista kertoi olevansa muslimeja ja rukoilevansa ja lukevansa Koraania säännöllisesti. Rukoilua ja Koraanin lukua pidettiin tärkeänä tapana. Muutamat kertoivat, että he itse tai jotkut perheenjäsenistä käyvät moskeijassa. Monet sanoivat, että koska omalla paikkakunnalla ei ole moskeijaa, on edemmäs lähteminen liian työlästä. Uskonnon kuvattiin tuovan myös muita saman maalaisia yhteen.

6.7 Rasistiset kokemukset heikentävät kotoutumisen kokemusta

Noin puolet haastateltavista kertoi, etteivät he olleet kohdanneet rasismia Suomessa. Osa kertoi lukeneensa lehdistä tai kuulleensa ystäviltä rasistisista kokemuksista, mutta heille itselleen ei ollut sellaisia tullut vastaan. Osa haastateltavista selitti rasististen kokemusten vähäisyyttä sillä, että he eivät juurikaan liiku kodin ulkopuolella. Toiset taas kertoivat ikävistä sattumuksista, jotka nimesivät rasistisiksi, vaikkakin samaan aikaan sanoivat, etteivät ole varsinaisesti kohdanneet rasismia. Tällaisia kokemuksia olivat esimerkiksi riidat naapurin kanssa, joissa haastateltava koki, että poliisit oli soitettu lasten riitelyn vuoksi turhaan paikalle. Poliisinkin toiminta oli koettu rasistisena sen vuoksi, että he olivat haastatellun mielestä tässä tilanteessa kohdelleet perhettä kuin rikollisia. Osa haastateltavista koki viranomaisen toiminnan ja itselleen epämieluisat päätökset rasistisiksi, vaikka kyseessä ei mitään ilmeisemmin ollut rasismi sanan varsinaisessa merkityksessä.

Muutamilla haastateltavilla oli konkreettisia kokemuksia rasismista. Erään haastateltavan autoa oli töhritty hakaristein. Toisen haastateltavan perään oli huudeltu ikäviä sanoja. Erään haastateltavan päälle oli syljetty ja hänen kännykkänsä oli varastettu. Eräs haastateltava kertoi, että bussissa eräs mies oli haukkunut haastateltavaa ja tämän tytärtä. Mies oli tivannut, miksi perhe oli tullut Suomeen ja syyttänyt heitä siitä, että he ottavat heidän rahansa ja kotinsa. Paikalla olleet toiset suomalaiset olivat kuitenkin puolustaneet perhettä, ja bussikuski oli puuttunut tilanteeseen. Näin tilanne oli rauhoittunut.

Bussissa tapahtui samanlainen ongelma. Yksi mies haukkui meidät myös pystyyn. Tyttäreni ymmärsi kuitenkin, hän sanoi, että miksi tulitte Suomeen, te otatte meidän rahamme ja meidän kotimme. Toiset suomalaiset puolustivat meitä ihan hyvin. Bussikuski pysähtyi ja sanoi että jos et lähde nyt pois niin poliisi tulee paikalle.

Erään haastateltavan mukaan pakolaiseksi tai ulkomaalaiseksi kutsuminen ei itsessään haittaa, mutta jos nimityksiä käytetään syrjintätarkoituksessa, se koetaan vakavaksi.

Yksi juttu mikä on tärkeä, kun he sanovat, että olet pakolainen ja olet ulkomaalainen, niin totta kai minä tiedän, että olen ulkomaalainen ja pakolainen. Eli jos he sanovat noin vaan, se ei haittaa. Mutta jos kyse on syrjinnästä, niin sitten se on vakavaa.

Myös suomalaisten tapa olla tervehtimättä tuntemattomia vastaantulijoita koettiin omalla tavallaan rasistiseksi käyttäytymiseksi, johon on ollut vaikea sopeutua. Rasismia kohdanneet haastateltavat kertoivat, että ikävät kokemukset olivat vaikuttaneet negatiivisesti omaan mielikuvaan Suomesta, vaikka he ymmärsivät, että rasismia on kaikkialla maailmassa. Toisille rasistiset kokemukset olivat olleet henkisesti niin rankkoja, että ne olivat saaneet aikaan halua lähteä pois maasta. Toiset rasismia kohdanneet kertoivat, että he yrittävät välttää tilanteita joissa rasismia voi esiintyä ja ohittavat ne mahdollisimman nopeasti. Osa haastateltavista nosti rasistiset kokemukset esiin sellaisessa asiayhteydessä, jossa he kertoivat kotoutumiseen liittyvistä vaikeuksista tai asioista, jotka ovat olleet heikentämässä kotoutumisen tunnetta.

Eräs haastateltava arveli, että rasisteille olisi hyvä kertoa pakolaisista ja heidän kokemuksistaan ja sen myötä voisi syntyä enemmän ymmärrystä kantasuomalaisten ja pakolaisten välille.

Mutta heille pitää minun mielestäni kertoa meidän taustasta vähän enemmän. Mistä me ollaan tultu, minkä takia ollaan tultu, ja mitä kaikkea ollaan koettu.

Eräs haastateltava ehdotti, että rasisteille kerrotaisiin siitä että pakolaiset ovat tehneet hyviä asioita. Monet ovat yrittäjiä ja työssäkävijöitä ja jotkut päässeet eduskuntaankin. Haastateltava arveli, että yksi huono sana sadasta hyvästä sanasta jää ihmisten mieleen ja vain huonot asiat muistetaan.

Sitten se vielä se, että nämä pakolaiset ketkä ovat täällä olleet, ovat tehneet hyviäkin asioita aika paljon. Että on jopa eduskunnassakin näitä pakolaisia ollut, on paljon yrittäjiäkin ja kaikkia muitakin työssäkävijöitä. Valitettavasti asia menee niin, että nyt kun minä olen puhunut näin paljon, ehkä sata sanaa hyvää. Mutta jos sadasensimmäinen sana olisi huono, yksi huono, niin se muistetaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Tutkimuksesta ilmeni, että haastatelluilla ei ollut ollut aiempaa tietoa Suomesta. Kulttuuriorientaatiokoulutus koettiin tämän vuoksi hyvin tärkeänä osana kiintiöpakolaisprosessia. Se antoi ensimmäisiä tietoja uudesta kotimaasta ja sen olosuhteista. Kulttuuriorientaatiokoulutukseen toivottiin lisää tietoa Suomen yhteiskunnasta, kulttuurista sekä velvollisuuksista, joita kiintiöpakolaisilla on Suomeen tullessa. Kulttuuriorientaatiokoulutuksesta kysyttäessä esille tulleet kuvaukset ilosta, innosta ja kiitollisuudesta vahvistavat näkemystä siitä, että toivon tuominen on kulttuuriorientaatiokoulutuksessa olennainen tekijä.

Haastateltavat toivoivat uusille kiintiöpakolaisille kerrottavan erityisesti opiskelusta, johon kaikilla on oikeus ja velvollisuus, sekä perheväkivallan kieltävästä laista. Edellä mainitut seikat tukevat Agerin ja Strangin (2008, 176) teoriaa siitä, että yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet vaikuttavat lopulta siihen, kuinka näemme eri ihmisryhmät. On rohkaisevaa havaita, että kiintiöpakolaiset itse näkevät tämän tärkeänä asiana.

Muutama haastateltava koki, että kulttuuriorientaatiokoulutuksessa annetut tiedot esimerkiksi taloudellisista tuista eivät pitäneet paikkaansa. Väärinkäsitysten ja -tulkintojen välttämiseksi yhteneväiset sähköiset kulttuuriorientaatiokoulutusmateriaalit ovat tärkeitä, sillä niihin voi myöhemmin tarvittaessa palata. Haastatteluvastauksista ei käynyt suoraan ilmi kuinka vuorovaikutteisia kulttuuriorientaatiokoulutukset ovat. Koska kulttuuriorientaatiossa on kuitenkin aina paikalla tulkki ja kouluttaja, voidaan olettaa, että mahdollisuus kysymysten esittämiseen on aina olemassa.

Haastateltavat kertoivat toivovansa, että suomalaiset tietäisivät enemmän kiintiöpakolaisten taustoista ja pakolaisuuteen johtaneista syistä. Myös negatiivisiksi koetuista kulttuurieroista kertominen koettiin tärkeäksi, kuten naisten huono asema ja kohtelu lähtömaissa. Tähän liittyen tuloksista nousi

mielenkiintoisena seikkana esille se, että kotoutumisen kokemuksen erääksi mittariksi mainittiin yleisen rauhallisuuden ja turvallisuuden lisäksi naisten vapaus sekä ihmisoikeuksien arvostus ja noudattaminen. Toisaalta kotona olemisen tunne oli voinut kadota jo lähtömaassa rauhan rikkoutumisen myötä. Näistä pohdinnoista meille heräsi ajatus, että kulttuuriorientaatiokoulutus olisi tarpeen myös monikulttuuristuvan Suomen kantaväestölle. Se voisi edistää hyödyllistä dialogia ja synnyttää entistä yhdenvertaisempia sosiaalisia suhteita eri ryhmien välille.

Tutkimuksen tuloksena löysimme paljon kuvailevaa tietoa kiintiöpakolaisten sosiaalisista suhteista kotoutumisen alkuvaiheesta. Niiden vaikutus heijastuu koko kotoutumisen prosessiin sen eri osa-alueilla ja tulee näkyviin haastateltujen kertomuksista. Tämä vahvisti käsitystämme siitä, että sosiaaliset kontaktit ovat avainasemassa kiintiöpakolaisten kotoutumisen ensimmäisinä vuosina. Haastatteluissa nostettiin esiin vapaaehtoisten tukihenkilöiden ja ystäväperheiden merkitys, ja toivottiin että kaikilla tulijoilla olisi mahdollisuus saada sellainen. Alkuvaiheen tukihenkilö oli joillakin kiintiöpakolaisilla ainoa suomalainen tuttavaksi tai ystäväksi määriteltävä kontakti vielä nykyäänkin.

Suomalaisten ystävien vähäisyys ja puute herätti surua lähes kaikissa haastatelluissa ja korostui erityisesti vanhempien kiintiöpakolaisten kohdalla. Naapurit olivat lähtömaassa tärkeitä henkilöitä ja heitä tavattiin päivittäin. Suomessa näin ei kuitenkaan koettu tapahtuvan ja se oli monelle ikävä asia.

Kontaktit oman perheen ja suvun jäseniin koettiin hyvin merkityksellisinä ja ikävä omia, jossain muussa maassa asuvia perheenjäseniä kohtaan nousi esiin eräänä kotoutumisen kokemusta heikentävänä asiana. Jopa kuolleita sukulaisia tai perheenjäseniä ikävöitiin sekä surtiin sitä, ettei edes heidän haudoillaan voi vieraila.

Yhteisöllistä kulttuuria ikävöitiin myös yleisellä tasolla. Lasten katsottiin pääsevän paremmin mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja saavan ystäviä, mutta monien vanhempien kiintiöpakolaisten sosiaaliset kontaktit tapahtuivat lähinnä oman lähtömaan ihmisten kanssa sosiaalisen median ja puhelimen kautta.

Vanhempien aikuisten kiintiöpakolaisten ei tämän tutkimuksen valossa voida vielä siis katsoa saavuttaneen kotoutumisen identifioivaa ulottuvuutta mistä Heckman (2005, 15) puhuu. He näkivät sen kuitenkin mahdolliseksi lapsilleen ja kokivat tyytyväisyyttä siitä, että heidän lapsensa voisivat kasvaa aidosti osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

Hyvän naapurin tai tukihenkilön löytymistä pidettiin keskeisenä asiana niin käytännön asioiden hoitamisen apuna kuin tasavertaisuuden kokemisenkin lähteenä. Agerin ja Strangin teoria sosiaalisten siltojen merkityksestä (2008, 180-181) sai vahvistusta tästä havainnosta. Tunnistaminen ja tervehtiminen tai niiden puuttuminen naapureiden tai vaikkapa seurakuntalaisten kesken nousivat esiin useasti kiintiöpakolaisten kertomuksissa. Kotoutumisen alkuvaiheen sosiaaliset kontaktit kiintiöpakolaisten ja suomalaisten välillä tarvitsevat vahvistamista edelleen.

7.2 Opinnäytetyö prosessin kuvaus

Opinnäytetyön ideointi lähti liikkeelle alkuvuodesta 2019, jolloin toinen opinnäytetyön tekijöistä aloitti yhteistyön Navigaattori-hankkeen kanssa ja sai aineiston litteroitavakseen. Tällöin saatiin tutkimusluvut KUUMA-kunnilta tutkimuksen tekemistä varten. Haastattelut ja litteroinnit olivat valmiit maaliskuun 2019 loppuun mennessä hyvässä aikataulussa. Tällöin olimme myös perehtyneet kiintiöpakolaisuutta ja kotoutumista koskevaan kirjallisuuteen. Samaan aikaan toisen opinnäytetyön tekijän suuntaavat opinnot maahanmuuttajatyöhön lisäsivät ymmärrystä kiintiöpakolaisista. Suurista tavoitteista huolimatta kesällä ja syksyllä 2019 opinnäytetyön tekeminen ei edennyt juurikaan. Opinnäytetyön tekijät asuvat eri kaupungeissa ja tämä ehkä vaikutti myös kiireisten aikataulujen ja haastavien elämäntilanteiden lisäksi opinnäytetyön etenemiseen hidastavasti. Prosessi kuitenkin jatkui aktiivisena heti alkuvuodesta 2020 ja tarkoituksena oli saada opinnäytetyö valmiiksi tammi–helmikuun aikana.

Opinnäytetyöprosessi syvensi tekijöiden asiantuntemusta kiintiöpakolaisista ja kotoutumisen kokemuksista etenkin sosiaalisten kontaktien näkökulmasta.

Toinen tekijöistä oppi myös paljon opinnäytetyön tekemisestä, toiselle tekijälle prosessi oli jo ennestään tuttu. Sisällöllisesti opinnäytetyö vastasi tarkoitustaan ja tuotti sellaista tietoa, joka on myöhemmin hyödynnettävissä.

7.3 Tutkimustulosten luotettavuus

Valmiin tutkimusaineiston haasteena oli se, että opinnäytetyön tekijät eivät ole pystyneet vaikuttamaan haastattelutilanteeseen, olosuhteisiin tai haastattelukysymyksiin. Näin ollen aineisto on sellainen kuin se on ja voidaan vain olettaa, että haastattelutilanne on ollut suotuisa ja tuottanut luotettavaa informaatiota. Haastatteluissa oli käytetty etukäteen laadittua haastattelun runkoa, mutta se selvästi vaihteli hieman eri haastatteluissa ja näin ollen kaikista haastatteluista ei saatu samaa informaatiota. Kaikilta haastateltavilta ei kysyty kaikkia kysymyksiä, eikä niitä esitetty samassa muodossa, mikä aiheutti sen, että haastateltavat saattoivat tulkita kysymyksen eri tavoin. Lisäksi haastattelut olivat rönsyileviä ja eri haastatteluissa kysyttiin erilaisia lisäkysymyksiä. Aineiston analysoinnin ja tulosten luotettavuuden kannalta tämä aiheutti haasteita. Aineisto ei alkanut toistaa itseään ja tuloksissa korostuvat yksittäiset kokemukset. Näin ollen tulosten yleistämistä ei voitu tehdä. Haastattelujen vastaukset eivät olleet yhteneväisiä, eikä tulosten luotettavuuden kannalta voida olla varmoja onko kysymyksiä ymmärretty samalla tavalla, koska tilanteessa oli lisäksi tulkkaus. Tulkin käyttö haastattelutilanteessa saattoi myös altistaa väärinymmärryksille. Osa tulkkauksista oli heikkolaatuisia, eikä haastateltavan ääni tullut kuuluviin sellaisena kuin se oli tarkoitettu, koska välissä oleva tulkkaus oli puutteellinen. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 72–73, 184–185)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on oltava tarkka, että säilyttää tutkijan roolin ja on objektiivinen. On mahdollista, että tutkimukseen heijastuvat tutkijan omat asenteet, arvostukset ja uskomukset. (Eskola & Suoranta 1998, 17.) Pyrimme opinnäytetyön tekijöinä huomioimaan omat tuntemuksemme ja olettamuksemme sekä hylkäämään ne tutkimuksen eri vaiheissa. Aineistoanalyysin objektiivisuutta lisää se, että analyysimme perustuu täysin valmiiseen aineistoon emmekä ole tavanneet haastateltavia henkilökohtaisesti.

Haastattelut tehtiin luottamuksellisesti, samoin aineiston käsittely sen jälkeen. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet eivät ole olleet opinnäytetyön tekijöiden käytettävissä. Haastateltavien nimiä ei paljastettu tai julkaistu tutkimuksen missään vaiheessa. Opinnäytetyön valmistuttua tekijät tuhoavat myös litteroidut haastattelut.

Kylmä ja Juvakka (2007, 133) ohjeistavat tekemään jokaisen litteroinnin samalla lailla ja johdonmukaisesti. Aineistoa tulisi tarkastella sen ehdoilla ja alkuperäisilmaisuja tulisi ottaa analyysin tueksi riittävästi. (Kylmä & Juvakka 2007, 133).

Toimme tutkimustulokset esiin rehellisesti ja mitään kaunistelematta, koska totuudenmukainen tulosten raportointi tuo vastaukset oikealla tavalla esille. Se lisää luotettavuutta. Haastattelujen lainaukset ovat suoria lainauksia, eikä niitä ole muokattu. Kaikki tutkimuksen tulokset ovat haastateltujen antamia vastauksia, eivätkä tutkijat ole muokanneet niitä omien tarkoituksensa mukaisesti. Tutkimustulokset ovat aitoja eikä tutkijoilla ollut etukäteisolettamusta vastausten suhteen. Luotettavuutta voi kyseenalaistaa sen suhteen, vastaavatko haastateltavat todenmukaisesti, jättävätkö he kertomatta negatiivisia asioita tai lisäävätkö positiivisia asioita, koska tutkimus kohdistuu omiin kokemuksiin. Kysymys voi olla siitä, mitä halutaan viestittää tutkimustulosten kautta.

Hirsjärven ym (2009, 233) mukaan tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijatriangulaatio, jossa jaetaan ajatuksia, mielipiteitä ja tarkistellaan tulosten ja johtopäätösten luotettavuutta. Teimme opinnäytetyötä kahden opiskelijan voimin, jolloin meillä oli mahdollisuus työn jokaisessa vaiheessa jakaa ajatuksia ja mielipiteitä. Tämä auttoi työn eettisessä tarkastelussa sekä työn laadun valvonnassa erityisesti aineiston analysointi- ja tulkintavaiheessa.

Tutkimustulokset ovat hyödynnettävissä kotoutumisen asiantuntijoiden työssä, kuntien maahanmuuttotoimistoissa sekä Navigaattori-hankkeessa. Tulokset ovat toki vertailukelpoisia tai voivat vahvistaa aikaisempien tutkimustulosten tuloksia. Erityisesti kulttuuriorientaatiokoulutuksista ei aikaisemmin ole saatu tämän

tyyppistä palautetta ja se on suoraan hyödynnettävissä Navigaattori-hankkeen kautta tapahtuvaan kehittämiseen.

7.4 Jatkotutkimushaasteita

Haastatteluista nousi selkeästi esiin vapaaehtoisten tukihenkilöiden tärkeys. Koska kotoutumista yleisesti ottaen on tutkittu jo vuosien ajan runsaasti, voisi jatkotutkimuksissa kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, kuinka saataisiin lisää vapaaehtoisia mukaan tukihenkilöiksi kiintiöpakolaisille. Vapaaehtoisten rekrytoimista ja valmennusta tulisi kehittää ja näiden prosessien paikallisia eroja ja käytäntöjä yhtenäistää.

Tutkimuksemme perusteella palveluiden saamisessa on eroja. Kotoutumiskoulutuksen ja julkisen liikenteen saavutettavuus sekä asuntojen sijainti vaikuttavat yhdessä siihen, miten kotoutuminen koetaan. Pääkaupunkiseudulla ja sen läheisyydessä asuu huomattavasti enemmän maahanmuuttajia kuin muualla Suomessa keskimäärin. Tämän johdosta kehittämishankkeita toteutetaan ja skaalataan siellä enemmän. Jatkossa olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, että hyvät käytänteet löytäisivät nopeasti tiensä myös muualle Suomeen. Tässä avainasemassa on tutkimuksen lisäksi valtakunnallinen verkostoituminen ja tiedonkulun tehostaminen eri toimijoiden välillä.

Kulttuuriorientaatiokoulutuksen saatavuudessa on selvästi kehitettävää. Koska koulutus oli tärkeä ennen Suomeen tuloa ja sen kautta muodostui runsaasti tietoa ja käsityksiä uudesta maasta, olisi tärkeää, että kulttuuriorientaatiokoulutusta voitaisiin tarjota kaikille kiintiöpakolaisille omankielisenä. Koulutuksista olisi hyvä tehdä sähköiset tallenteet, joita voitaisiin erilaisissa vaihtelevissa oloissa näyttää uusille tulijoille.

Pohdimme myös sitä, voitaisiinko uuden kotimaan kristittyjen yhteisöistä kertoa jotakin jo kulttuuriorientaatioissa, ainakin kristityille kiintiöpakolaisille. Voitaisiinko seurakuntien kanssa tehdä kiinteämpää yhteistyötä kiintiöpakolaisten

vastaanottamisessa? Haasteena tässä toki voi olla Pakolaisavun ja IOM:n lähtökohtainen poliittinen ja uskonnollinen sitoutumattomuus, mutta toisaalta Diakonia-ammattikorkeakoulu yhtenä kulttuuriorientaatiokoulutuksen tuottajana edustaa kristillisiä arvoja, ja voisi näin ollen luontevasti vastata myös uskonnollisiin yhteisöihin liittyviin kysymyksiin.

Tutkimusaineistoa analysoitaessa oli selvästi havaittavissa eri maista tulevien kiintiöpakolaisten parissa tietyn tyyppisiä ilmiöitä esimerkiksi tyytymättömyydessä, kotoutumisen kokemisessa, ongelmissa sekä kiinnittymisessä yhteiskuntaan. Koska aineisto ei ole kovin kattava, ei sen perusteella voi tehdä varsinaisia johtopäätöksiä. Työskentely maahanmuuttajien parissa ja keskustelut kokeneiden kotoutumisen asiantuntijoiden kanssa vahvistivat kuitenkin käsitystä siitä, että eri maista tulevien kiintiöpakolaisten keskuudessa on eroavaisuuksia. Näitä olisi erittäin mielenkiintoista koota ja tuoda esiin kehittämis- ja ennaltaehkäisemistarkoituksessa. Tämän tiedon kautta uusia tulijoita vastaanotettaessa mahdollisiin esiin nouseviin haasteisiin voitaisiin varautua jo etukäteen.

Muita kehittämiseen liittyviä ilmiöitä olivat esimerkiksi kiintiöpakolaisten erimielisyydet TE-palveluiden kanssa siitä, millainen koulutus on kullekin sopiva, tai onko eri koulutusvaihtoehtojen välillä valinnanvaraa.

7.5 Oma ammatillinen kasvu

Molemmilla opinnäytetyön tekijöillä oli jo melko runsaasti kokemusta työskentelystä ja vapaaehtoistyöstä pakolaistaustaisten ihmisten parissa monikulttuurisissa ympäristöissä. Opinnäytetyön tekeminen syvensi tietämystämme kiintiöpakolaisprosessin vaiheista, eri maiden pakolaisleirien olosuhteista sekä kiintiöpakolaisten kotoutumiskokemuksista, erityisesti sosiaalisten kontaktien näkökulmasta.

Kuntien kotouttamisohjelmia kuvatessamme huomasimme, että monessa kunnassa on tehty hyviä tavoitteita ja kuvattu keinoja niihin pääsemiseksi sekä

nimetty vastuuhenkilöitä, mutta toiminnan vaikuttavuuden arviointi- ja seurantamenetelmät on jätetty kuvaamatta. Tulevassa työssämme on hyvä ottaa huomioon toimintaprosessien koko kaari jo suunnitteluvaiheessa.

Opinnäytetyössä esiin nousseet tyypilliset ilmiöt eri kansalaisuuksien välillä toisaalta haastavat meitä olemaan luomatta stereotyyppioita ja ennakkokäsityksiä johonkin tiettyyn kansallisuuteen kuuluvista asiakkaista, ja toisaalta ne taas antavat lisää tietoa tyypillisistä haasteista ja voimavaroista eri kansallisuusryhmissä. Tällaista tietoa voimme hyödyntää tulevassa työssämme asiantuntijaosaamisena.

Opinnäytetyön tekeminen avasi myös laajempaa kokonaiskuvaa kiintiöpakolaisprosessista Suomessa. Opinnäytetyön lähtökohtana olivat yksilöiden kertomukset omista kotoutumiskokemuksistaan, ja teorian myötä niihin liitettiin kuvausta kotouttamisprosessin eri vaiheista teorian ja viranomaisten näkökulmasta.

Jatkossa aiomme seurata Navigaattori-hankkeen julkaisuja. Sitä kautta voimme yhä syventää ymmärrystämme hyvistä käytänteistä kotoutumis- ja kotouttamisprosesseissa. Navigaattori-hanke on tärkeä tiedonlähde siitakin näkökulmasta, että se toimii alueilla missä on todella paljon maahanmuuttajia Suomen mittakaavassa.

Tämän tutkimuksen tulokset vahvistivat käsitystä siitä, että kuntasektorin ja järjestöjen yhteistyöhön on järkevää panostaa tulevissa työtehtävissämme. Sosiaalialalla työskennellessä vapaaehtoisten rooli on usein merkittävä, ja sujuva yhteistyö järjestöjen kanssa auttaa uusien vapaaehtoisten löytymisessä.

7.6 Diakonian ja kotoutumisen kosketuspintoja

Tämän tutkimuksen teemana ovat kiintiöpakolaisten kokemukset kotoutumisesta ensimmäisinä vuosina Suomeen tulon jälkeen. Keskeinen osa-alue kotoutumisessa ovat sosiaaliset kontaktit. Tässä luvussa tarkastelemme näitä

teemoja teologisesta näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu on monikulttuurinen ja moniuskontoinen avoimeen vuorovaikutukseen pyrkivä yhteisö, jonka ydinarvoja ovat muun muassa kristillinen lähimmäisenrakkaus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Tämän opinnäytetyön aihepiiri nousee juuri näistä lähtökohdista ja sopii mielestämme siksi hyvin myös diakoniseen viitekehykseen.

Kristillinen ihmiskäsitys perustuu Raamattuun. Ensimmäisen Mooseksen kirjan mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi (1 Moos 1:26) ja on arvokas ja tärkeä sellaisenaan. Luomiskertomuksessa ihmisen tehtäväksi annettiin hallita maata (1 Moos 1:27) ja näin ollen ihminen on myös vastuussa siitä, kuinka hän tätä tehtävää toteuttaa. Sekä Vanhassa että Uudessa Testamentissa korostuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ulottuminen kaikille, ja etenkin heikommassa asemassa oleville. Viidennessä Mooseksen kirjassa luvussa 10 sanotaan Jumalasta näin:

Hän ei ole puolueellinen eikä häntä voi lahjoa. Hän huolehtii leskien ja orpojen oikeuksista, hän rakastaa muukalaista ja ruokkii ja vaatettaa hänet. Samoin tulee myös teidän rakastaa muukalaista; olettehan itsekin olleet muukalaisina Egyptissä. (5 Moos 10:17b-19.)

Kiintiöpakolaisjärjestelmän ytimessä on inhimillisen hädän lievittäminen ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistaminen jopa yli valtiorajojen. Jeesus opettaa Uudessa Testamentissa, että meidän tulisi rakastaa lähimmäistämme niin kuin itseämme (Matt 22:39). Myös alkuseurakunnassa opetuslasten keskinäisen rakkauden tuli olla asia, jonka mukaan heidät voitiin tunnistaa Jumalan lapsiksi (Joh 13:35). Näiden Raamatun keskeisten opetusten mukaan meidän, jotka olemme kristittyjä, tulisi siis auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, kuten esimerkiksi kiintiöpakolaisia.

Suomen yhteiskuntajärjestys on rakentunut historiansa aikana kristillisten arvojen mukaisesti luterilaisen kirkon ollessa valtionkirkko, johon lähes koko väestö on kuulunut. Häädänalaisten auttaminen on vuosikymmenien saatossa toteutunut niin kotimaassa kuin ulkomaillakin aineellisen hädän lievittämisen sekä henkisen ja hengellisen tuen kautta. Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa pakolaisongelma, niin kiintiöpakolaisten kuin turvapaikanhakijoidenkin määrän

kasvaessa huomattavasti, haastaa myös kristityt uudella tavalla ja entistä konkreettisemmin tutkimaan omia asenteitaan ja valmiuttaan jakaa omastaan lähimmäisten hyväksi.

Tutkimustuloksistamme käy ilmi, että seurakunnasta monet kristityt kiintiöpakolaiset olivat löytäneet sosiaalisia kontakteja ja uuden hengellisen kodin. Usein tuo koti oli kuitenkin ollut tyyliltään huomattavasti hiljaisempi kuin lähtömaan kirkkoyhteisö, mikä ihmetytti monia. Kovin häiritsevältä tuntui erään haastatellun huomio siitä, kuinka kirkossa jotkut suomalaiset kyselivät kuulumisia ja olivat ystävällisiä, mutta samat ihmiset eivät bussissa sattumalta tavattaessa edes tervehtineet tai osoittaneet millään tavalla tuntevansa haastateltua tai tämän perheenjäseniä. Tällaista käyttäytymistä voitaisiin verrata vaikkapa kertomukseen laupiaasta samarialaisesta, missä monet ulkokultaiset seurakunnan edustajat kävelivät heikommassa asemassa olevan lähimmäisensä ohi. Nykyään Suomessa keskusteluilmapiiri maahanmuuttoon liittyen on kireä, ja on mahdollista, että jotkut kristityt eivät uskalla tai halua näkyvästi olla kiintiöpakolaisten tukena muuten kuin omien kirkkojensa seinien suojassa. Se haastaa miettimään kristittyjen vakaumuksen ja arvojen syvyyttä ja sitä, kuinka nämä heijastuvat arkielämään.

Diakonia on olennainen osa kirkon tehtävää, ja diakoninen apu on tarjolla kaikille tiettyyn uskontoon tai johonkin vähemmistöryhmään kuulumisesta huolimatta. Myös meidän tutkimustuloksissamme ilmeni, että esimerkiksi islaminuskoiset olivat saaneet diakonista apua kirkolta. Vaikka lähetyskäskyssä Jeesus opettaa, että kristittyjen tulisi mennä kaikkeen maailmaan ja saarnata evankeliumia kaikille luoduille, on kristinusko kuitenkin ytimeltään vapaaehtoista. Tästä näkökulmasta käsin eri uskontokuntiin kuuluvien tai uskonottomien auttaminen ja tasavertainen kohtelu on kristinuskon ydinsanoman mukaista.

LÄHTEET

- Ager, A. & Strang, A. (2004). Indicators of integration Final Report. Home Office Development and Practice Report. Saatavilla 3.5.2020
<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218141321/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/dpr28.pdf>
- Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee studies* 21(2) 166-191. Saatavilla
<https://doi.org/10.1093/fen016>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. (2015). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltonen, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 –38 Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 27–44). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J. (2010). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 179–203). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Euroopan unionin sisäasioiden rahastot. Eusa-rahastot.fi. Toimintaa ja tuloksia. Rahoitetut AMIF-hankkeet. Kiintiöpakolaisten kuntaan sijoittaminen. Kiintiöpakolaisten kuntaan sijoittamisen toimivuuden varmistaminen. Saatavilla 4.5.2020 <https://eusa-rahastot.fi/toimintaa-ja-tuloksia/rahoitetut-amif-hankkeet/erityistavoite-6>
- Heckmann, F.(2005). Integration and integration policies. IMISCOE network feasibility study. Saatavilla 3.5.2020
https://www.ssoar.info/ssoar/discover?filtertype=institution&filter_relational_operator>equals&filter=europaisches+forum+für+migrationsstudien+%28efms%29+Institut+an+der+Universität+Bamberg
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino Oy Yliopistokustannus.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi. Hyvinkään kaupunki. Hyvinkään kaupungin kotouttamisohjelma 2017–2020.

Saatavilla 20.4.2020 https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/sosiaali--ja-terveys/maahanmuuttajapalvelut/liitteet/kotouttamisohjelma_hyvinkaa_hyvaksyty12.12.2016.pdf

International Organisation of Migration. Tietoa suomeksi. Työmme Suomessa. Kotoutumisen tukeminen. Navigaattori-kohti monimuotoisempia kuntia. Saatavilla 3.5.2020 <https://iom.fi/fi/node/328>

Kansalaisopistojen liitto. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa - koulutusmateriaali 2018. Saatavilla 20.4.2020 <https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk>

Keravan kaupunki. Keravan kaupungin kotouttamisohjelma 2018–2021. Saatavilla 1.2.2020.

<https://www.kerava.fi/palvelut/Documents/Keravan%20kaupungin%20kotouttamisohjelma%202018-2021.pdf>

Kokkonen, L. (2010). *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25577/9789513940683.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Kotoutumislain käsikirja. Kotouttamistyön taustaa. Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista. Saatavilla 20.4.2020

<https://kotouttaminen.fi/kotoutumislaki-ohjaa-kotouttamista>

Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. <https://kotouttaminen.fi/pakolaisten-vastaanoton-kasikirja>

Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kiintiöpakolaiset eli uudelleensijoittamisprosessin kautta saapuvat. Saatavilla 20.4.2020 <https://kotouttaminen.fi/kiintiopakolaiset>

- Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kiintiöpakolaiset. Kulttuuriorientaatiota pakolaisille. Saatavilla 20.4.2020
<https://kotouttaminen.fi/kulttuuriorientaatio>
- Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kotoutumisen alkuun. Alkuvaiheet kunnassa. Saatavilla 20.4.2020 <https://kotouttaminen.fi/alkuvaiheet-kunnassa>
- Kotouttamisen osaamiskeskus. Kotouttaminen.fi. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kotoutumisen alkuun. Saatavilla 20.4.2020
<https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-alkuun>
- Kylmä, J. & Juvakka, T. (2007). *Laadullinen terveystutkimus*. Helsinki: Edita.
 L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- L 301/2004. Ulkomaalaislaki. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L6P106>
- L 493/1999. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Pakolaisapu. Pakolaisuus maailmalla. Saatavilla 2.5.2020.
<https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-maailmalla/>
- Päällysaho, K. (12.2.2020). Kiintiöpakolaisten kulttuuriorientaatio on ensiaskel uuteen. Dialogi. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002266514>
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Pipliaseura.
- Rasilainen, L. (2016). *Kotoutuminen kuntoon! Ehdotuksia kotoutumista tukevan koulutuksen parantamiseksi*. Helsinki: Visio.
- Ruhanen, M. 2013. Kiintiöpakolaisten vastaanotto. Kokemuksia kotouttamisen järjestämisestä. Saatavilla 20.4.2020.
https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4297827/kiintiopakolaisten_vastaanotto_kokemuksia_kotouttamisen_jarjestamisesta.pdf/1b89a430-2dc4-499e-bef1-0699a3971b69/kiintiopakolaisten_vastaanotto_kokemuksia_kotouttamisen_jarjestamisesta.pdf.pdf

- Saukkonen, P. (2013). *Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (6. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, K. (2008). *Kommunikointia uuden kynnyksellä: luottamuksen rakentuminen kiintiöpakolaisten ja viranomaisten välillä*. Jyväskylän yliopisto Lisensiaatintyöt. Jyväskylän yliopistopaino.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Maahanmuuttajien kotouttaminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä. Saatavilla <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>
- Valtioneuvosto (2019). Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Osallistava ja osaava Suomi. -Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vihdin kunta. Vihdin kunnan kotouttamisohjelma (25.1.2016). Saatavilla 20.4.2020 <https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/Vihdin-kunnan-kotouttamisohjelma-2016-2019.pdf>

LIITE 1. Esimerkki analyysistä

Haastattelukysymys	vastaus	vastaus pilkottu osiin	pelkistetty ilmaus	luokittelu 1
K: Mitä kiintiöpakolaisuus sinulle merkitsee?	V: Ajattelimme ensin, että olisi hyvä tulla tänne Suomeen. Sitten kun tulimme tänne, on ilmennyt vaikeuksia monissa asioissa.	Ajattelimme ensin, että olisi hyvä tulla tänne Suomeen.	hyvä tulla suomeen	positiivinen suhtaut
		Sitten kun tulimme tänne, on ilmennyt vaikeuksia monissa asioissa.	vaikeuksia Suomessa	ongelmia Suomessa
K: Teillä on varmaankin ollut Malawissa sellainen seminaari tai koulutuspäivät jonne on tullut ihmisiä Suomesta, ja jotka ovat kertoneet Suomesta? Muistatko tällaista?	V: Meillä ei ollut seminaariohjelmaa ollenkaan.	Meillä ei ollut seminaariohjelmaa ollenkaan.	Seminaaria (kulttuuriorientaatiokoulutusta)ei ollut	kulttuuriorientaatio ei järjestetty